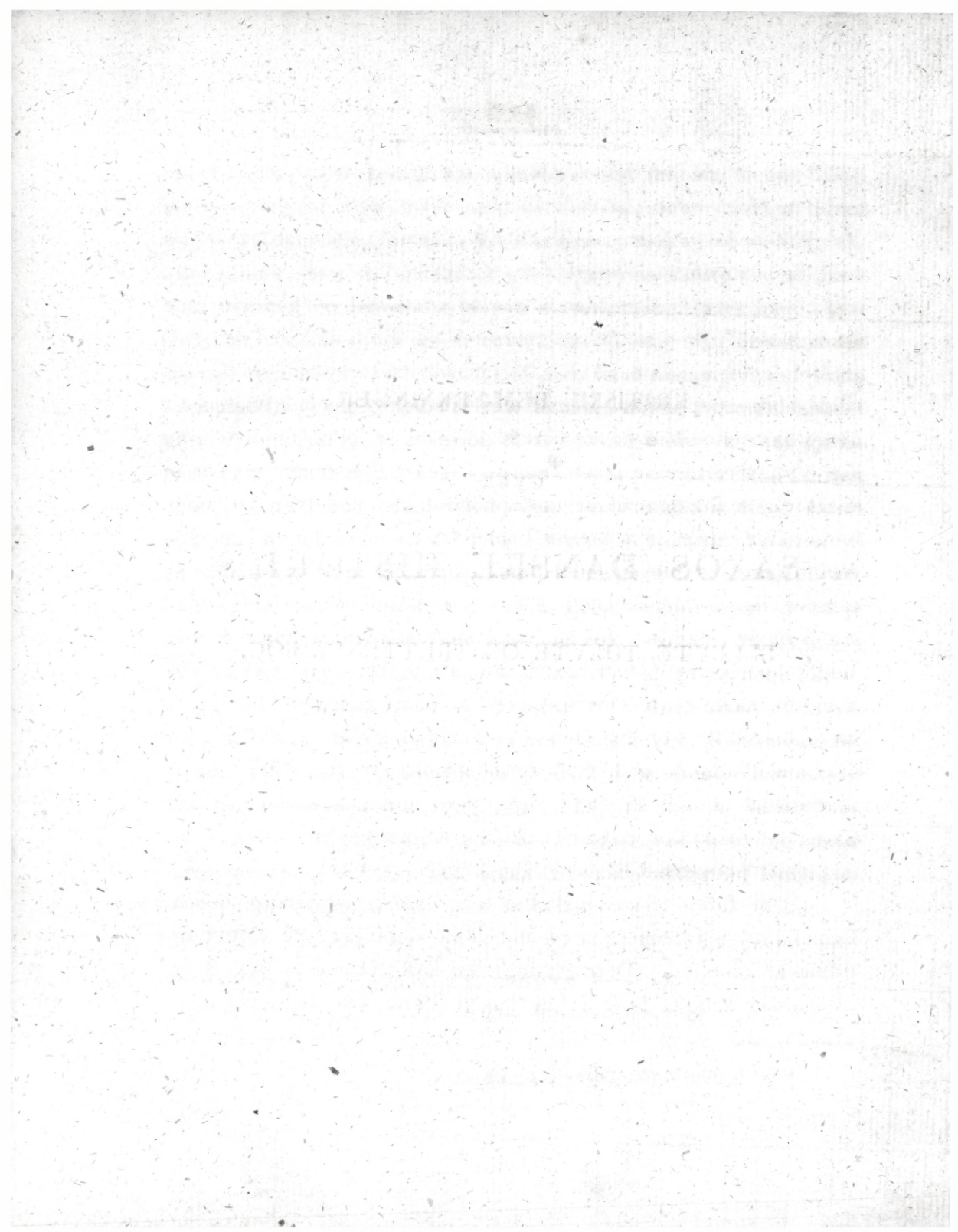


KRITISKE BEMÆRKNINGER

OVER

SAXOS DANSKE HISTORIES

ELLEVTE, TOLVTE OG TRETTENDE BOG.





Saxo begynder Svend Estrithsens Historie med den Bemærkning, at Svend ikke havde Kraft til igien at ophielpe den danske Stat, fordi Folket, som længe havde hadet ham, ikke saasnart kunde bringes til at understøtte ham med Iver. Denne Bemærkning har Saxo neppe hentet fra nogen historisk Overlevering, men er bleven ledet dertil, for derved at undskylde de Danske, at de flere Gange lode sig i den følgende Krig overvinde af de Norske. Svend Estrithsen skildres af Snorre som meget vennsalig,\*) og uden Folkets Kierlighed kunde han hverken have giort Opstand, eller, efter gientagne Gange at være blevet slaget, dog stedse samlet nye Folk. Hvis en Deel af Landets Beboere havde været Svend imod, vilde Harald Haardraade i den følgende Krig have udrettet mere ved sine Toge, i hvilke han, uagtet flere Seiervindinger, ei kunde erobre noget af det danske Rige.

Det første Saxo fortæller om Svends Regiering angaaer Bispeskifte, og stemmer med det, som desangaaende findes hos Adam af Bremen. Dernæst indleder han Krigen mellem Svend og Harald ved at fortælle et enkelt Træk om dennes Færd i

---

\*) Magnus den Godes Saga Kap. 26.

Konstantinopel. Harald var nemlig for Manddrab bleven dømt til at nedkastes tilligemed sin Træl i Ormetaarnet. Han havde ved et Guld-Armbaand bevæget Fangevogteren til at strøe Smaafiske paa Gulvet, deels for at stille Slangens første Graadighed, deels for ved Skiællene at give Fangerne nogen Lysning. Harald knyttede derpaa nogle af Menneskebenene i Hulen i det Stykke Linnéd, man havde ladet ham beholde, og dannede deraf en Kølle; en Ragekniv havde han skiult hos sig. Derpaa da Slangen nærmede sig, sprang han paa dens Ryg og borede sin Ragekniv i Uhyrets Navle, medens hans Ledsager hug løs paa dens Hoved. For denne Heltegierning skiænkede Grækerkongen ham Frihed og rige Gaver. Denne æventyrlige Fortælling afviger vel fra det, Snorre beretter om Haralds Fængsling i Konstantinopel, men stemmer i det meste overeens med en af de haandskreyne Kongesagaer\*); den kan dog ikke være hentet umiddelbart fra nogen Islænder, thi denne vilde ikke have undladt at bemærke, at det var hans Landsmand, den kiække Haldor Snorresen og ingen Træl, der fulgte Kongen i Ormetaarnet. Saxos Fortælling er nok imidlertid hentet fra samme Kilde, som alt det andet, der blev fortalt om Haralds Ophold blandt Væringerne, nemlig Fortællinger af Haldor Snorresen, hvilke af islandske Sagnemænd bleve udsmykkede og endnu i Haralds levende Live og i hans eget Paahör fortalte ved det norske Hof. \*\*) Men disse Beretninger ere i det Hele saa æventyrlige, saa

\*) Et Udtog deraf hos Torfæus Hist. Nor. vol. 3 p. 269.

\*\*) Vilhelm af Malmesbury de gestis reg. Angl. 3 B. S. 60 lader Harald formedelst ulovlig Omgang med en fornem Dame, blive dømt til at

stridende mod den byzantinske Historie, og saaledes sammenfikkede af alleslags Anekdoter, hvilke i Middelalderen vare i Omløb, at det er tydeligt, at Haldor Snorresen med Haralds Villie har digtet denne Roman, for at give sine Landsmænd noget at undre sig over. Historien om Slangen bliver ikke desvissere, fordi Kong Valdemar foreviste en gammel Kniv, der skulde være rustet i denne Slanges Blod. Det kan gierne være, at Kong Harald selv, som vel var den, der kunde have Folk til Bedste, har forsikkert om en græsk Kniv, han havde med sig, at den havde stukket i Slangens Bug.

Saxo kiender intet til Harald Haardraades tidligere Forhold til Svend Estrithsen og Magnus, men lader ham ved sin Hiemkomst strax tiltræde Regieringen i Norge og derpaa begynde sin Krig mod Danmark. \*) Af denne Krigs Begivenheder anfører Saxo tvende for de Danske ulykkelige Slag, det ved Diursaa i Jylland og det ved Nissaa under den skaanske Kyst, som følgende paa hinanden, uagtet at mellem disse maaskee har været et Mellemrum af henved 15 Aar. Slaget ved Diursaa maa ikke være blevet besjunget af Skialdene, siden Snorre forbigaaer det. Saxo udhæver derved de tvende Omstændigheder: at de Danske vare i ringe Antal, og at en Deel af Jyderne paa

---

kastes for en Löve, og nu som en anden Herkules qvæle denne imellem sine Arme.

\*) At Saxo ikke gjør Brug af Adam af Bremens Efterretning om, at Harald skulde have taget Norge til Lehn af Svend (hist. eccles. lib. 13 cap. 13) hvis Urigtighed Saxo neppe kunde have erkjendt, er et nyt Beviis paa at han ei har brugt Adam af Bremen.

deres Flugt druknede i Aaen, over hvilken Tildragelse han udbreder sig i Betragtninger. Med større Tapperhed fegtede Öeboerne og Skaaningerne ved Nissaa, men de vare ringere i Antal, og den paafölgende Nat flygtede Skaaningerne, saa det var forgiæves at Svend med Siællænderne gjorde den tappreste Modstand. Skialm Hvide, Siællændernes Anförer, hvis Stavnbo Aslak havde den foregaaende Dag udövet Vidunder af Tapperhed, blev efter den kiækkeste Modstand overmandet. Her kunde det synes som en Slags Partiskhed hos Saxo fremtræder, eller i det mindste en vis Stræben efter at udhæve nogle Bedrifter og nedsætte andre. Han dvæler ved noget, der nedsætter Jyder og Skaaninger, han ophöier Absalons Forfædre og dem, der med disse stode i Forbindelse. Men det er og muligt, at Sagnet, der var kommen ham for Ören, netop saaledes havde fortalt Begivenheden.

Saxo har, ligesaa lidt som Adam af Bremen, vidst, at Harald Haardraade og Svend nogensinde havde sluttet Fred med hinanden, men han lader Haralds Tog mod Engelland og dennes paafölgende Död betrygge Svend Besiddelsen af sit Rige.

Derpaa vender Saxo sig til at omtale Kong Svends private Liv. Han skildrer ham som en gaymild, menneskekierlig og from Fyrste, hvilket aldeles svarer til Islændernes Beretning\*), thi der er ingen Fyrste, hvis Gaymildhed, Godmodighed og Redbonhed til at hielpe med Raad og Daad, de mere ophöie end

---

\*) Knyttlingasaga Kap. 23 S. 212. Thattr af Audun fra Vestfiorden hvoraf et Udtog hos Torfæus hist. norvag. vol 3 p. 329—332 og en Oversættelse i Rahbecks Nordiske Fortællinger 2det B. S. 21 fölg.

Svend Estrithsens. Saxo forbigaaer heller ikke Svends Lösag-tighed, han omtaler hans mange uægte Börn, og at han siden, da han vilde indgaae et lovligt Ægteskab, gjorde sig skyldig i en anden Brøde ved at ægte den svenske Prindsesse Gutha, med hvem han ifølge de kanoniske Love var for nær beslægtet. For-giæves havde Rigets Bisper villet afholde ham derfra. De hen-vendte sig derpaa til den bremiske Erkebisp, som ved at true med Kirkens Straf ikkun opvakte Kongens Vrede, indtil Biskop Vilhelms Forestillinger tilsidst bevægede Kongen til at give efter og Dronning Gutha til at gaae i Kloster. At Biskop Vilhelms Forestillinger have i dette Tilfælde virket det Meste, er rime-ligere, end at, ifølge Adam af Bremens Efterretninger, den bre-miske Erkebiskops Trudsler om Kirkeban skulde have forskræk-ket Kongen; thi Christendommen var endnu alt for ung i Riget, til at Banstraalen skulde den Gang være bleven frygtet.

Det Övrige, Saxo veed at berette om denne Konges Re-giering, angaaer med Undtagelse af et Feldttog, hvilket hans Søn Knud gjorde imod Sember og Esther, Kongens Forhold til de tvende Geistlige Svend Nordbagge og Biskop Vilhelm. Om den Förste fortælles, at da Kongen, som mere saae paa gode Sæder end paa Lærdom, havde gjort denne Mand, endskiöndt ukyndig i Latin, til sin Kapellan, havde dennes Misundere udsløttet i Bön-nen for Kongen de förste Bogstaver af Ordet famulum, og der-paa, da Svend kaldte Kongen mulum, bristet ud i Latter under Gudstienesten. Men da Svend havde overtydet sig om, at Bön-nebogen var raderet, havde han irettesat Spotterne og givet Svend Nordbagge Penge til i Udlandet at lære Grammatik og Rhetorik, saa at denne siden blev en lærd Bisp. Gram har be-

mærket \*), at den samme Historie fortælles som et Puds, Keiser Henrik den Anden havde nogen Tid tilforn spillet Biskop Meinverk af Paderborn \*\*). Anecdoten er af det Slags, at den baade kunde hendes flere, og'en Gang fortalt let kunde af Rygtet overføres fra den Ene til den Anden.

Mærkeligere er Forholdet imellem Biskop Vilhelm og Kongen. Da nemlig denne havde en Nytaarsmorgen ladet dræbe i selve Trefoldighedskirken nogle Hirdmænd, hvilke ved den foregaaende Aftens Gilde havde talt fornærmeligen, maaskee endog oprørsk mod ham, og derpaa selv vilde gaae i Kirke, forment Biskoppen ham det, og talte ham derhos saa stærkt til, at han formaae Kongen til at ydmyge sig og giøre Bod. Denne Omstændighed bidrog til at knytte begge Mænd desfastere til hinanden. Da nu Kongens Liig bragtes fra Jylland til Roskilde, og Biskoppen skulde drage det imøde, bad han til Gud om at ende hans Dage, og döde, som han havde faaet Öie paa den kongelige Baare. Disse i sig selv interessante Træk har Saxo skildret med Forkiærlighed, dog uden her at anvende den Sammenbygning af Phraser, hvormed han stundom svækker det Indtryk, han vil fremkalde. Sandsynligviis har Absalon selv fortalt ham disse for den Roskildske Bispestol hæderlige Tildragelser, som vel ikke findes optegnet af andre \*\*), men bære i dem selv

---

\*) ad Meurs. p. 210.

\*\* ) Scriptorum rerum Brunsv. ed. Leibnit. vol. 1 p. 555.

\*\*\* ) Den Roskildske Krönike (Langebek script. 1 p. 378) antyder maaskee den ene af disse ved at kalde Vilhelm vir impetuusus, qvi sola virtute corporis debellaret potentes et animi virtute, nulliqve parcens iratus.



Troværdighedens Præg. Vel siger Knytlingasaga \*), at Svends Liig blev bragt til Ringsted, men baade Ælnothus \*\*) og den Roskildske Krönike \*\*\*) lade ham vorde begravet i Roskilde. At den sidstnævnte Krönike, som er fra Saxos Tid, lader Svend Estrithsen selv udnævne sin Kapellan Svend Nordbagge til Biskop efter Vilhelms Död, kan ikke giöre Saxos Fortælling usand. Thi Kong Svend, der havde gjort saa meget for Svend Nordbagge, kunde let siges at have været Aarsag i, at han blev Vilhelms Eftermand, og saaledes kunde Krönikens Yttring blive foranlediget, hvorimod det ikke er i sig selv rimeligt, at Saxos saa omstændelige og hiertelige Fortælling skulde være opdigtet \*\*\*\*).

Overskue vi nu det Stof, Saxo har samlet til denne Konges Historie, finde vi, at hvad det indeholder, er: nogle Træk af Krigen med Harald Haardraade, lidet om hans Söns Knuds Krigstoge og adskilligt om hans Feldtslage samt Forholde til nogle Bisper.

Meget har Saxo forbigaaet, nemlig Svends Krige med den svenske Kong Steenkil, med Vilhelm Erobreren og med Saxerne; men i ingen af disse udrettedes noget stort. Heller ikke omtaler Saxo enten Svends Uenighed med Harald Haardraades Söner, hvilke snart bleve bilagte, eller hans Reiser til den tyske

\*) Kap. 25 S. 214.

\*\*) Hos Langebek Script. vol 3 p. 338.

\*\*\*) Langebek Script. vol 1 p. 378.

\*\*\*\*) Endnu mindre afgiörende er hvad der findes i Petri de Dacia Calend. om en Bisp Vilhelms Död ved 10 Januar. See Langebek Script. 6 S. 261. Suhms Hist. 4 D. S. 582.

Keiser, hvilke ikke frembragte noget fremtrædende Resultat. Ingen af disse Begivenheder kunde hos Folket have efterladt noget varigt Minde, og Saxo har til denne Konges Historie hverken benyttet skriftlige Kilder eller Islændernes Fortællinger. Pave Gregor den Syvendes Breve til Svend Estrithsen ere enten ikke blevne bevarede i Danmark indtil Saxos Tid, eller Saxo har ikke havt Adgang til Archiverne; han havde vist ellers ikke gaaet dem forbi. Men i denne Konges Historie findes de første Spor til slige mundtlige Beretninger, til hvis bestemte Hiemmel man kan slutte sig, nemlig det der fortælles om Skialm Hvide og om Biskop Vilhelm af hvilket det Første havde forplantet sig i Skialm Hvides Æt, det Sidste mellem Roskilde Kanniker.

Ogsaa Beskaffenheden af den følgende Konges Historie viser, at Fortællingen rykker nærmere Fortællerens egen Tidsalder. Havde Harald Hein levet før Gorm den Gamle, vilde Sagnet vist intet have bevaret om ham, uden det lidet, der fulgte af hans Tilnavn. Nu veed dog Saxo at fortælle, baade om hans Valg og om hans Lovgivning. Harald Heins Valg skal efter Saxo være gaaet for sig ved Isefiorden, men efter Knytlingasaga \*) være skeet i Viborg. Længere henne i Saxos Historie (S. 253) hedder det, at Dannerkongen skulde vælges i Siælland, men Snorre bemærker\*\*), at de danske Konger baade i ældre og nyere Tider ere blevne valgte i Viborg. Begge disse Sætninger ere som almindelige uden Tvivl lige urigtige. De gamle Leirekonger, af hvilke adskillige vare Overkonger i Jyl-

---

\*) Kap. 26 S. 216.

\*\*) 3 D. S. 26 Magnus den Godes Saga Kap. 22.

land, ere upaatvivleligen blevne valgte i Leire, og af Enekongerne i Danmark ere nogle først blevne valgte i Viborg. Men Enekongerne i Danmark maatte, ligesom de i Norge, for at blive ansete som retmæssige Regenter, reise omkring i Riget, og lade sig hylde paa forskjellige dertil vedtagne Steder. Af disse var efter Omstændighederne snart det ene, snart det andet Sted det, hvor det første Kongevalg, der egentligen bestod i Hyldingen eller i at hilse En som Konge, blev foretaget. I Jylland, som den største Provinds, var Landets meste Styrke, men i Siælland var snarere Middelpunkten, hvor saavel Jyder som Öboere og Skaaninger kunde mödes, naar der var Tid til at samle Mænd fra alle Rigets Egne, saaledes som Tilfældet var, da Niels valgtes til Konge. Svend Aagesen er enig med Saxo i, at Kongevalget efter Svend Estrithsens Död skete ved Isefiorden \*). Det er muligt, at Sagnet, disse Forfattere fulgte, just fordi det var siællandsk, henlagde Begivenhederne til Hiemmet, men det er ogsaa muligt, at en lignende Grund har virket hos Islænderne som, naar de fortælle fremmede Begivenheder, pleie at være nøiagtigere med at udmale Handlingerne, end med at betegne Stedet. Viborg laae dem, ligesom Nordmændene nærmere, end Isefiorden; de kiendte Viborg Thing bedst, og kunde altsaa snarest falde paa, at lade dette være Skuepladsen for et Kongevalg.

Dette Valg, som bliver des mærkeligere, fordi det er det første i den danske Historie, hvis enkelte Omstændigheder ere blevne berettede med nogen Paalidelighed, fremstilles paa en temmelig overeensstemmende Maade baade i Saxo og i Knytlinge-

---

\*) Kap. 5. Langebek Script. vol 1, S. 56.

saga. Begge ere enige i, at tvende af Svends Sønner beilede til Thronen, at der bleve holdte Taler paa Thinget for at stemme Folket, at Haralds Partie seirede, og at Knud, endskiönt forbittret herover, dog formildet ved Broderens Afsendinge, havde givet efter med det Gode. Saxo tilföier, at især Skaaningerne helledede til Knuds Side, og at Harald havde vundet Mængden ved Löfter om et mildt Regimente. Derimod tilföier Knytlingasaga, at Thinget vedvarede i to Dage, at paa den förste Knud havde havt de fleste Stemmer, men at den anden Dag nogle af Haralds Partie havde sysselsat Knud paa et andet Sted, imedens at Harald blev valgt til Konge, og at man formildede Knud ved at love ham Succession. Disse Omstændigheder kunne gierne forenes med hinanden.

Ifølge nogle gamle Forfattere skulle visse vedtagne Regler have bestemt Arvefølgen imellem Svend Estrithsens Sønner. Den skotske Biskop Robert, som levede under Erik Emun, og af hvis Levnetsbeskrivelse af Knud Lavard, Hamsfort her forfattet et Udtog \*) forsikkrer, at Svend Estrithsen havde paa sit Yderste anordnet, at hans Sønner skulde ifølge deres Alder succedere hinanden, de,

---

\*) Langebek Script. 4 D. S. 258. Langebek tilföier i Noten, at Hamsfort ogsaa havde optegnet, at Robert af Elgin havde beviist, at Kong Niels var Meneder, fordi han havde brudt Arvefølgen, men dette staaer i aabenbar Modsigelse med det Övrige, Hamsfort anfører af Roberts Ord; thi skulde Svends Sønner succedere efter Alderen, havde Niels Ret til, som den Yngste, at følge sine Brödre paa Thronen. I övrigt stemmer denne Optegnelse af Hamsfort aldeles overeens med Helmoldi Vidnesbyrd, der siden skal anføres, chron. Slavon. lib. 1 cap. 49.

som satte sig derimod skulde banlyses, og at Sønnerne med Eed havde vedtaget dette. Vilhelm af Malmesbury stemmer hermed overeens, i det han fortæller, at Kongen havde taget Eed af alle Rigets Mænd paa, at hans 14 Sønner skulde følge efter hinanden, saalænge nogen af dem var i Live \*). Men disse fremmede Skribenteres Yttringer stride aldeles imod det, baade Saxo og Knytlingasaga berette angaaende Forhandlingerne paa det første Thing efter Svends Död, hvor Stridighederne ei kunde være blevne førte paa den Maade, hvis Arvefølgen forud havde været aldeles bestemt. Og at desuden den gamle Konge skulde have villet, og at Folket skulde have samtykket i, at alle Kongens Sønner, af hvilke 15 vare levende og voxne, da Kongen døde, skulde efter Alderen have succederet hinanden, hvoraf Følgen var bleven, hvis de alle vare døde efter Naturens sædvanlige Orden, at Riget havde erholdt 12 Oldinge til Regentere, er noget saa usandsynligt, at det er langt rimeligere, at man efter Udfaldet, da virkeligen adskillige af Svends Sønner efter Alderen bleve Konger, sluttede sig til at sligt havde været vedtaget, end at en almindelig Beslutning desangaaende nogensinde skulde være bleven fattet \*\*). En Anledning til dette Rygte kunde den Om-

---

\*) de gestis reg. Angl. lib. 4 p. 60.

\*\*\*) Det er uden Tvivl for at forbinde disse fremmede Skribenteres Vidnesbyrd med Knytlingasagas, at Torfæus lader Svend Estrithsen forlange af Folket, at hans Sønner skulde efter Alderen succedere hinanden, dog med den Undtagelse, at Knud skulde foretrakkes Harald. Hist. Norvag. Pars 3 p. 381 lib. 6 cap. 4. I ingen af de haandskrevne Kongesagaer findes noget herom.

stændighed være, hvis det er sandt, som Knytlingasaga beretter, at Svend Estrithsen kort før sin Död havde yttret det Önske paa Thinge, at Knud maatte blive valgt til hans Eftermand, uagtet det var mod den gamle Lov, efter hvilken den ældste Kongesön skulde vælges. Vel vækker det Tvivl imod denne Beretnings Rigtighed, at Saxo, der saa omhyggeligen søger at vise, at Knud havde større Adkomst til at blive valgt til Konge end Harald, skulde have været uvidende om, hvad der ellers meest maatte tiene til Knuds Anbefaling, ligesom man ogsaa seer af Knytlingasagas egen Fremstilling, at Svends Villie ikke havde nogen Indflydelse. Imidlertid er det ikke urimeligt, at den gamle Konge, der vel vidste, at man ved Kongevalget ikke altid tog Hensyn til Alderen, og som kiendte sine tvende ældste Sønners heelt forskellige Characterer, har ved Knuds Valg villet forekomme Borgerkrig; ligesom at det heller ikke er usædvanligt, at Menneskene ikke holde en död Konge det Löfte, de have givet ham, medens han var i Live.

Maaden, paa hvilken Svend omtaler den gamle danske Lov, fra hvilken Svend vilde gjøre en Undtagelse, kan foranledige forskellige Fortolkninger. Der kan nemlig være Spørgsmaal, om Sagaens Forfatter meente, at den gamle Lov, som han tager Hensyn til, gik ud paa, enten at den afdöde Konges ældste Sön skulde følge ham i Regieringen, eller det skulde være den ældste Kongesön, nemlig den ældste Kongebaarne i Slægten \*). For denne

---

\*) Knytlingasaga Kap. 26 S. 216 drogo thei that fram, sem forn lög voru, at enn elzti konungsson skyldi konungr vera. Kap. 64 S. 281 fornlög stödu til, at elzti son konungs skyldi konungr vera. Kap. 71 S.

sidste Mening, ifølge hvilken man altsaa ved Succession i Riget skulde mere have seet paa Gradens Nærhed end paa Liniernes, taler dette, at Sagaens Forfatter lader Erik Eiegod erkiende sin Broder Niels at være efter Loven nærmere til Riget, end sine egne Börn. Vel kunde man sige, at dette grundede sig paa, at Eriks eneste ægte Søn Knud var den Gang endnu et Barn og Börn kom ikke i Betragtning ved Kongevalg, naar der var myndige Frender, men netop denne Forfatter kunde vel neppe ansee Knud Lavard for i Henseende til Födselen at have Fortrin for Eriks andre Börn, i det han anseer hans Moder Bothilde, uagtet han gör hende til en Halvsöster af Keiseren, for at have været Eriks Frille. Snarere gielder den Bemærkning imod hiin Fortolkning af Successionsloven, at Knytlingasagas Forfatter maa have misforstaaet samme, og uretteligen ladet Kong Erik tale i Henhold hertil, fordi hans Beretning strider mod den ældre og troværdigere Helmolds, der lader Erik tage Eed af Niels paa, at han vilde overlade Knud Riget, naar denne blev myndig. Den strider og imod Saxos Yttring i Anledning af Nielses Kongevalg (S. 229), at Aarsagen nemlig, hvorfor Harald Kesia, Erik Eiegods ældste Søn, ei kom derved i Betragtning, var, fordi han ved sin slette Opførsel havde gjort sig forhad. Desuden er det

---

296. Eiríkr tok konungdóm eptir Olaf, sem lög stóðu til, því at hann var elzti son Sveins konungs, theirra er thá voru á lífi. Kap 79 S. 312. Da Erik Eiegod drog ud af Landet, sagde han paa Thinget: Nikulas brodir minn er næstr konungdominum eptir minn dag fyrir laga sakir.

\*) Chron. Slavor. lib. 1 cap. 49 p. 119.

vist, at hiin gamle Lovs Ord, at Kongens ældste Søn skulde være Konge, forklares naturligt blot med Hensyn til den sidst afdöde Konges Börn; thi det var jo paa den sidst afdöde Konge og ikke paa hans Forgængere man nærmest maatte tænke, naar der i Loven tales om en Konge, hvis ældste Søn skulde følge ham. Havde man i Reglen villet foretrække Kongebroderen for Kongesönnen, maatte dette tydeligere i hiin Regel have været udtrykt. Endeligen er det klart af den nordiske Old-Historie, at en saadan Arvefølge ikke har fundet Sted; thi ellers maatte langt oftere, end Tilfældet var, Brödrene have fulgt i Regieringen efter hinanden. \*)

Saxo, der ikke omtaler nogen bestemt Successionslov, fremstiller, hvorledes at den ene Konge fulgte efter den anden saaledes, at man tydelig kan see, hvad dertil bidrog. Harald blev Konge baade fordi han var den ældste, fordi adskillige vare bange for Knud, og fordi Harald ved sine Löfter havde vundet mange. Da Harald Hein döde uden Börn, blev Knud uden Modstand Konge, fordi ingen af Brödrene vilde giöre ham Rangen stridig \*\*). Da Knud var dræbt og Dronningen med sin spæde

---

\*) Hr. Conferentsraad Schlegel mener i sin danske Statsret 1 D. S. 37, at Svend Estrithsens Söner kunne have havt særdeles Rettigheder, fordi man betragtede ham som primus adqvirens. Men om man endog vil indrömme, at dette Begreb den Tid kunde have havt nogen Betydning, kunde det dog neppe anvendes paa Svend. Thi det var ikke Ulf Jarls Søn, de Danske kaarede til Konge, men Estriths, Knuds Sösters Søn, han, som tillige med sine Brödrene, af hvilke han var den Ældste, udgiorde den eneste Rest af Knytlingernes Stamme.

\*\*\*) P. 214 Canutus fraternis suffragiis in regni fastigium revocatus.



Sön var flygtet ud af Riget, kunde der ikke være Spørgsmaal om, at kaare andre, end en af den afdöde Konges Brödre. At Oprörerne valgte Oluf, var neppe, som Knyttlingasagas Forfatter vil, fordi han var den ældste, men snarere, som Saxo ytrer, fordi han var af deres eget Parti. Oluf döde uden Söner, thi det er kun efter en lös Gisning, at Suhm tillægger ham en Sön. \*) Men havde han end efterladt sig Söner, maatte den samme Hungersnöd, der bragte Folket til at indrömme, at Kong Knud vel kunde være en Helgen, afholde dem fra at kaare den ulykkebringende Konges Sön til hans Eftermand. Saaledes blev Erik Eiegod valgt, baade den ældste og allerede för sin Tronbestigelse meest yndede af Svends Söner. Da Efterretningen om Eriks Död ankom til Danmark, var Kongens eneste ægte Sön Knud endnu et Barn, hans voxne Frillesön Harald Kesia havde ved sine Voldsomheder giort sig yderst forhadet. Det var altsaa rimeligt, at Folkets Valg faldt paa en af Konge-Brödrene, og at man valgte den ældste af dem, der vare tilbage. Dog maa denne, som hedte Svend, ikke have giort nogen sikker Regning paa at blive valgt paa Grund af sin Alder; thi han meente, at det var især vigtigt at forekomme de Andre, og skyndte sig derfor, uagtet sin Sygdom, saa meget paa Reisen til Thinget, at han döde underveis. Nu vare kun tvende af den afdöde Konges Brödre levende; det var rimeligt efter hvad hidtil var skeet, at den Ældste af disse, Ubbo, var bleven valgt, men da han undslog sig, var Niels allene tilbage, og han blev kaaret. Saa-

---

\*) Hist. af Danm. 5 D. S. 202.

ledes skete det ikke ifølge nogen særegen Arvelov, men ved Omstændighedernes Sammenstød, at saa mange Brødre efterfulgte hinanden paa Thronen. Det var heller ikke paa nogen særegen Lov eller paa noget Testament, at Kong Niels beraabte sig, men paa en Vedtægt i Svend Estrithsens Familie, at ære Alderens Fortrin, da han, ifølge Saxos Beretning, paa Thinget klagede over, at Knud Lavard, medens han endnu var i Live, tragtede efter hans Rige. \*)

Vi vende nu tilbage til at undersøge det Övrige, Saxo beretter om Harald Svendsen. — Saxo skildrer Harald som en slöv, uduelig, uvirksom Regent, som et Heldöre, der ideligen gik i Messe, men ikke sad paa Dommersædet, og ikke haandhævede sine Love. Dette strider mod det Vidnesbyrd, en unævnt Krönikeskriver giver Kongen, \*\*) i det han kalder ham den bedste Mand og den retfærdigste Styrer. Suhm mener derfor, at Harald Hein er bleven miskiendt og mishandlet af Historieskriverne, at han hörer til de faa gode Konger, hvilke have elsket deres Folk, og at han mere fortjener vor Agtelse end blodige Erobrere. \*\*\*) Imidlertid stemmer Saxos Skildring aldeles med Knytlingasagas, der beskriver os Harald som en stille, lidet talende og godmodig Mand, der lod Andre tale for sig paa Thinge, som ikke havde Kraft, hvor det behövedes, slet ikke var krigersk, ikke forstod at styre Riget, og lod enhver giöre omtrent hvad han vilde. \*\*\*\*) Denne Skildring viser, at Harald aldeles ikke

\*) Saxo p. 236-237.

\*\*) Langebek Scriptoros vol. 4, S. 378.

\*\*\*) Suhms Hist. af Danm. 5 D. S. 580.

\*\*\*\*) Kap. 27 S. 223.

kunde opfylde, hvad der udfordredes af en Datids Konge; og altsaa med Grund kunde kaldes uduelig. Det var heller ikke som Roes for hans Mildhed, men til Spot over hans Blödagighed, at man gav ham Tilnavn efter en af de blödeste Steenarter, man kiendte, og kaldte ham Hein. \*) Hiin Krönikes Roes er uden Tvivl blot foranlediget ved Lovene, hvilke bleve givne ved Begyndelsen af hans Regiering, men disse godtgjøre blot hans Raadgiveres, ikke hans egen Viisdom.

For nemlig paa Valgdagen at stemme Folket til Haralds Fordeel, var Löftet bleven givet paa hans Vegne, at der skulde gjöres visse Lovbestemmelser, hvilke for den menige Mand vare behagelige. Ifölge Svend Aagesen var dette Kongevalg det förste, ved hvilket slige Bestemmelser bleve tagne. \*\*) Hvor kiærkomne de vare Folket, bevidner Ælnothus, der levede i Begyndelsen af det 12te Aarhundrede. De Danske, siger han, betinge sig indtil denne Dag Haralds Love af de Konger, de vælge sig, og prise Harald for disse Love, som Fredens og den offentlige Friheds Beskytter. \*\*\*) Saxo stemmer hermed overeens, naar han bemærker, at de Danske vare beredte paa at ofre Livet for at forsvare disse Love. Deres Beskaffenhed lære vi at kiende allene af Saxo, ikkun en eneste didhörende Linie findes i den Roskildske Krönike. Saxo fortæller, at Harald havde efter sit Valg i otte Dage holdt Raad, og derpaa bestemt, med Hensyn til Pro-

---

\*) Svend Aagesen hos Langebek Script. 1, S. 56. Knytlingasaga Kap. 28 S. 223.

\*\*) Hos Langebek Script. vol. 1. S. 57.

\*\*\*) Hos Langebek Script. vol. 3 S. 341.

cesmaaden, at den Sagsögte skulde have Tilladelse til at befrie sig for Sigtelsen ved Benægtelseseed, og at han kunde føre sit Forsvar förend Anklageren fremkom med sine Beviser. Saaledes havde Harald tilstaaet den Sagsögte en Rettighed, som Sagsøgeren forhen havde havt. Forhen nemlig, naar Sagsøgeren først ved Vidner havde beviist sin Paastand, kunde den Sagsögte ikke ved Benægtelseseed afkræfte den. Nu derimod blev det lettere for den Sagsögte at slippe, thi naar han efter at have hört Klagen, svor tilligemed sine Mededsmænd, var Sagen afgjort, og det blev ikke tilstedet Anklageren at føre videre Beviis. Professor Rosenvinge, som har forklaret Saxos Fremstilling af Haralds Love paa denne Maade \*), viser tillige ved mange Exempler, hvorledes denne Beviistheorie, der var heel forskiellig fra det Vitherlagsretten bestemte, var i Almindelighed i Henseende til civile Sager og mindre betydelige criminelle giældende i alle vore gamle Love. Saxo tilföier vel ikke nogen Indskrænkning for denne Procesmaades Anvendelse, men man kan ikke hos ham vente juridisk Nöiagtighed. Hvad han anförte, var nok til at betegne Forandringen i Procesmaaden. Det er desuden rimeligt, at man först med Tiden har tilföiet disse Indskræknin-

---

\*) I hans Skrift om Eedens Anvendelse til Beviis efter de gamle Love 1816 S. 23, 43 f. Denne Forklaring bestyrkes ved det Udtog af Saxo, Thomas af Gheysmer har forfattet. Her hedder det hos Langebek Script. vol. 2 p. 357: "Haraldus legem edidit, ut reus contra actorem lege vel juramento se tueri possit, qvamvis prius lex fuerit, ut reus testibus convictus semper damnandus esset". Ogsaa Krantzius stemmer hermed overeens, naar han siger Danía lib. 4. S. 94: "duelli usum sustulit, sacramenti religionem cunctis testimoniis anteposuit."

ger, og at hiin Beviisførelse har i Harald Heins Tid giældt i endnu flere Tilfælde. Men det forstod sig af sig selv, at i alle Tilfælde, hvor Nogen blev grebet paa frisk Gierning, og ført bundet til Thinge, der antoges ei den Skyldiges Benægtelse, men Vidner afgjorde Sagen.

Spørger nu, hvorledes en Procesform, der gjorde det vanskeligt at bevise sin Klage, kunde finde Bifald hos Folket, maa vel den nærmeste Grund søges i, at Folket meest betragtede Rettergangen med Hensyn paa dets Forhold til Kongen, altsaa med Hensyn paa de Tilfælde, hvor der var Spørgsmaal om Kongens Ret. Sagefalds Böder udgjorde en vigtig Deel af Kongens Indkomster, hvad der altsaa gjorde det vanskeligere, at paalægges disse, maatte synes Almuen en Formindskelse af Skatter, eller en Betyggelse for at blive udsuet. Mange Sager stode desuden i Forbindelse med Ledingspligten, naar nemlig der blev Spørgsmaal om at unddrage sig for Leding, eller at forlade Hæren for den rette Tid. I slige Tilfælde var det magtpaaliggende for Folket, at kunne med Lethed forsvare sig.

Med Hensyn til Forholdet mellem Private synes derimod denne Procesmaade, som kunde hindre baade i at søge sin Ret, og afværge Uret, at maatte blive trykkende for den største Deel af Folket. Men her kommer uden Tvivl i Betragtning, at det Folk, om hvis Stemme Historieskriverne tale, var den Deel af Folket, der mødte paa Thinge, ikke Trælle, ikke Arbeidsfolk, ikke Brydier, ikke de Fattigere, men Bönder, Selveiere, de som udrustede Skibene til Landets Forsvar. Disse, hvilke for en stor Deel vare af Vikingææt, kunde nok finde dem i nu og da at lide meget af de Mægtige, naar de blot selv kunde handle mere

selvraadigen mod Naboer og Undermænd. Men alt dette be-  
 roede paa en ensidig Anskuelse. Uleilighederne ved denne Pro-  
 cesmaade maatte med Tiden blive tydelige, og foranledige, at  
 disse Love bleve i det Mindste af Adskillige betragtede i et  
 mindre gunstigt Lys. Dette har Saxo giort, og er derfor af  
 Suhm og flere bleven, uden tilstrækkelig Grund, fremstilt som  
 partisk for de Mægtige. Saxo tilstaaer selv, at disse Love vare  
 gunstige for Friheden, men tilføier, at de derimod vare skadelige  
 for Sanddruheden, eller at de fristede til Meened, hvilket jo  
 laae i Sagens Natur; thi jo hyppigere Eed tilstædes for at afgjøre  
 en Sags Udfald, desto større bliver Fristelsen til at aflægge  
 Meened. Saxo bemærker endvidere, at Tvekampene derved al-  
 deles ophørte. Disse vare nemlig alt forhen længe blevne ind-  
 skrænkede ved Jernbyrd, men nu, naar en Benægtelseseed kunde  
 befrie, fandt Mængden det lettere at sværge, end at vove sin  
 Hud. Fra denne Synspunkt kunde Saxo, som overalt stedse an-  
 priser Kiekhed, vel beklage, at Tvekampe vare ophørte og at  
 noget Slettere, nemlig Meened, var traadt i Stedet. Saxo dad-  
 ler altsaa ikke disse Love overhovedet, han omtaler blot et Par  
 Uleiligheder, som fulgte af dem. Kun denne ene af Haralds  
 Love anfører Saxo som den vigtigste, maaskee og fordi det var  
 den, ved hvilken han havde sine Bemærkninger at tilføie. Af  
 de övrige kiende vi kun endnu en, nemlig den om Skovene,  
 hvilken ifølge Kofod Ancher \*) og Suhm \*\*) skulde have gaaet ud  
 paa, at de Skove, hvilke forhen de Mægtige udelukkende besad-

---

\*) Kofod Anchers samlede Skrifter 1 D. S. 54.

\*\*) Hist. af Danm. 4 D. S. 578.

de, skulde være fælleds. Men en saadan Bestemmelse synes dog at maatte have været et alt for vilkaarligt Indgreb i Eien-  
domsretten. Den gamle Krönikeskrivers Ord \*): at Kongen vilde,  
at Skovene, over hvilke de Mægtige ene rugede (eller de skov-  
bevoxne Almindinger, hvilke de Mægtige havde taget i Besid-  
delse) skulde være fælleds, disse Ord forklares lettere saaledes,  
at Kongen ved denne Lov forbød de Mægtige at lukke disse  
Skove for Almuen. som der forhen havde græsset sine Sviin.  
Man seer nemlig af Knytlingasaga, at Hallandsfarerne saaledes  
benyttede Kongens egne Skove. \*\*)

Det Övrige, Saxo fortæller om Harald, hvis fire Aars  
Regiering han urigtigen gör til to, gaaer ud paa, at han ikke  
haandhævede sine egne Love, saa at disse ikke gave Borgerne  
nogen Sikkerhed, og at han over Kirkegang forsömte at væрге  
for den Fattiges Ret, saa at han kun slet opfyldte, hvad han  
ved sin Regierings Tiltrædelse havde lovet. Dette stemmer  
overeens med Knytlingasaga, som fortæller \*\*\*), at Sörövere fra  
Kurland og andre af Östersöens Kyster, frit den Gang dreve  
deres Uvæsen paa Danmarks Strömme. Saxos Daddel over Ha-  
ralds ilde forstaaede Fromhed viser, at han var ophöiet over  
adskillige af sin Stands Fordomme. Om den Ufred, Kongens  
Brödre skulde have vakt i Riget under denne svage Regiering,

---

\*) Anonym. Roskild. chron. hos Langebek Script. vol 1, p. 379.: Sil-  
vas a solis potentibus obsessas communes fieri jussit,

\*\*) Kap. 28. S. 224.

\*\*\*) Kap. 29. S. 226.

melder Saxo intet; vi vide blot, at slige Uroligheder have fundet Sted, men kiende ikke deres Beskaffenhed nöiere. \*)

Det Förste Knud skal have gjort som Regent, var at fornye Krigen med Kurer, Sember og Esther. At han ganske ödelagde disse Riger, er vist nok en Overdrivelse, men at han plyndrede Kysterne, og sögte at sætte Beboerne ud af Stand til at skade Danmark, er en rimelig Fölge af, at Knud forhen havde gjorde Vikingetog i disse Egne, og at disses Indbyggere havde under Haralds Regiering tilföiet Danmark saa megen Skade. Disse Krigstoge bekræftes ogsaa ved adskillige Yttringer i Knytlingasaga \*\*).

Derpaa fortæller Saxo om Knuds Ægteskab med den flandenske Prindsesse Edele og om hans Lovgivning. Denne kan især betragtes deels med Hensyn til de criminelle Sager, deels med Hensyn til Geistlighedens Rettigheder. Med Hensyn til de förste beretter Saxo, "at Knud, som saae, at de gamle Loves Kraft var svækket ved de Stores Overmod, paa alle Maader bestræbte sig for ved Strænghed at hævde dem. Desaarsag straffede han Forbrydelser uden Persons Anseelse, og i det han afveeg fra hele den gamle Sædvane strammede han igien Lovenes slappede Baand til de Mægtiges störste Harme" \*\*\*). Hertil giver Knyt-

\*) Knytlingasaga Kap. 27 S. 222. Pave Gregor den Syvendes Brev til den norske Kong Olaf, see Suhms Hist. af Danm. 4 D. S. 592.

\*\*\*) Knytlingasaga Kap. 29, S. 226.

\*\*\*) Kofod Ancher forklarer Saxos: "omnia antiqva consuetudinis momenta præcurrrens" ved at Knud satte de gamle Love og Skikke tilside,



lingasaga en Commentar ved at fortælle \*), at Kong Knud lod dræbe enhver, der blev befundet at være Tyv, Morder eller Röver, og den, som havde lemlæstet en Anden, skulde lide samme Straf. Denne Strenghed bevirkede, at ingen under hans Regering turde stjæle. Kongen opfordrede endog enhver, hvem noget var frastiaalet, var det end fra et aabent Kammer, eller var det en lös Hest, at komme til sig, han skulde erholde Erstatning for det Stiaalne; og Kongen skulde besörge Tyven straffet. Forfatteren tilföier, at Kongen lod samme Dom gaae over de Mægtige og Rige, og at dette vakte Forbittrelse mod ham hos dem, hvis mægtige Frænder bleve afstraffede, naar deres Bröde var beviist. At dette sidste Punkt ansaaes for Hovedsagen, vise Ordene, hvilke den samme Forfatter siden lægger en af Oprörerne i Munden \*\*): "at Kongen havde ladet adskillige Hövdinger dræbe og behandlet dem som Ubodsmænd (o: ikke villet antage deres Böder) og heller ikke villet give deres Frænder nogen Erstatning for deres Aflivelse." Kofod Ancher uddrager \*\*\*) heraf

---

(Samlede Skrifter 1 D. S. 57). Men dette maa neppe forstaaes saa almiödeligen, thi hvis Knud havde kuldkastet alle gamle Love og Vedtægter, vilde hans Fiender tydeligere have klaget derover. Saxo forklarer den nys anförte participialske Sætning ved at tilföie: "labefactatum juris vinculum tenacissimo nexu astrinxit, ac paternæ severitatis vestigia sollicitus usurpavit, eoqve studio gravissimas majorum offensas contraxit."

\*) Kap. 29 S. 226.

\*\*) Kap. 46 S. 253. Noget Lignende var Aarsag til de Mægtiges Had mod Oluf den Hellige, see Snorre 2 D. S. 316 Oluf Hell. Saga Kap. 192.

\*\*\*) Samlede Skrifter 1 D. S. 58.

den Slutning: at Kongen havde ladet Manddraberens Gods confiskere, uden at tilstaae den Dræbtes Fiender nogen Mandebod. Men Ordene synes kun at antyde, deels at Kongen ikke i Drabs-sager lod sig nøie med Bøder, men tog Morderens Liv, deels at han, naar han havde ladet en Høvding dræbe, ikke bekymrede sig om, saaledes som de norske Konger pleiede \*) i lignende Tilfælde, at tilfredsstille den Dræbtes Slægt ved at give nogen Erstatning enten i Penge eller i Rang og Værdighed. Blod-Egills Historie er et mærkeligt Exempel paa denne Kongens Strenghed og sammes Følger. Naar Kofod Ancher \*\*) og Suhm \*\*\*) mene, at Knud havde befalt, at Geistligheden skulde banlyse dem, som overtraadte hans Love, er dette en blot Misforstaaelse af nogle Udtryk hos Saxo, \*\*\*\*) hvilke man har fortolket som sagte i Almindelighed. Men det vilde vist nok være uden Exempel, at en Konge skulde have faaet Geistligheden til ligesom at erklære alle hans Love for kirkelige, ved at lyse Ban over deres Overtrædere, og at denne Lovenes Hellighed kunde være bleven bevaret giennem flere Menneskealdere. Hvorimod Sammenhængen godt forklarer Saxos Yttring, i det denne knytter sig til det nærmest foregaaende om Gaver og Privilegier,

\*) F. Ex. Olaf Tryggvesen efter Jernskegges Drab, Snorre Olaf Tryggves. Saga 78 1 D. S. 275. Harald Haadraade efter Einars Drab. Snorre 3 D. S. 405.

\*\*) Samlede Skrifter 1 D. S. 60.

\*\*\*) Hist. af Danm. 4 D. S. 619.

\*\*\*\*) p. 217. Et ut legibus suis æternitatem conciliaret, eas convellere conaturos Antistitum execrationi subjecit. Cujus edicti postmodum a multis temere pertentati vetus adhuc ratio perseverat.

forundte Lunds Domkirke, og grunder sig paa de Forbandelser, der bleve lyste over dem, der vilde tilegne sig noget af denne Kirkes Gods, hvilke vi endnu kunne læse i det didhörende Gavebrev \*) og som havde bevirket, at indtil Saxos Tid ingen havde turdet rokke disse Privilegier.

Ligesom Knuds verdslige Lovgivning blev Anledning til hans Död, var hans geistlige Lovgivning en af de vigtigste Aarsager til hans Kanonisation. Det Saxo fortæller om disse Love, gaaer ud paa: at han gav Biskopperne Rang blandt Landets Hövdinge, og sørgede ikke mindre for Præsternes Anseelse. Han lod Trætter imellem Geistlige alene paakiendes af de Geistlige selv, gav dem Magt til at paalægge Böder for beviist Helligbröde, og han fastsatte, at alle Processer, som vedkom Krænkelse af Kirkens Rettigheder, shulde ikke længere afgiöres paa Thinget, men henlægges under den geistlige Ret. Saaledes vilde Knud ophöie de Geistlige over deres Medborgere, og Saxo bemærker, at Fölgen heraf blev, at ingen i Danmark uden Kongen, Thronarvingen og en Biskop kunde i private Sager selv stevne nogen Geistlig \*\*). Heraf fulgte altsaa, at naar nogen havde at besvære sig over en Geistlig, endog i en verdslig Sag, maatte han klage for de Oven-

\*) Diplomata Arnemagni. vol. 1 p. 2.

\*\*\*) edit. Steph. p. 215. Quamobrem dignitati pondus adjecit, decusque privato fastigio excelsius eorum respectui inesse voluit. Quo effectum est, ut Danorum nemini, nisi Regi, aut pontificibus, eique, qui potissimus regni successor advertitur, domesticis quemquam liceat actionibus postulare." Til dette Sted har Kofod Ancher slet ikke taget Hensyn, hvor han omtaler Knud den Helliges Love. Suhm finder heri en Bestemmelse om, at ingen maatte have Birk uden Kongen, Thronarvingen og Bisperne. Hist. af Danm. 4, 618.

nævnte og overlade det til dem, om de vilde, at Sagen skulde forfølges. Saxo omtaler ikke dette som Noget, der af Knud udtrykkelig var kleven bestemt, men som Noget, der havde udviklet sig af Knuds Lovgivning. Denne Saxos Yttring strider altsaa ikke imod hvad den Roskildske Krønike bemærker, at være skeet i Kong Nielses Tid, hvor Biskop Peder af Roskilde fik det drevet igiennem, at ingen Lægmand maatte føre Klage over Klerkerne paa noget Thing, men allene for den geistlige Ret \*). Endnu tilføier Saxo med Hensyn til Knuds Lovgivning, at han forgiaeves prøvede paa at indføre Tienden. Om denne hans Bestræbelse melde flere gamle Forfattere \*\*); imidlertid nævnes dette hverken af Ælnothus eller af Knytlingasaga, og en samtidig Forfatter \*\*\*) siger blot, at Knud i Mindelighed op-

\*) Langebek Script. vol. 1 S. 380.

\*\*\*) *Legenda de S. Canuto* Langeb. Script. vol. 3 p. 393 *Proposuit gentem in moribus bonis parum eruditam instruere, ut deo suorum bonorum primitias vel decimas secundum legem Dei voverent.* En anden Forfatter blandt *Petri Olai excerpta* siger: (Langebek Script. vol. 2, p. 209) *pro viribus populum induxit, ut decimas ecclesiis solveret, sed hac persvasione apud rudem populum non proficiebat.* Mere bestemt udtrykker en senere Krønikeskriver sig (Langebek vol. 2 p. 170): "*Subditos ad solutionem decimarum inducere volens, occiditur.*" Naar Forfatteren til Eriks Krønike (Langebek 1, 160) siger: "*sed aliquas partes regni nunquam inducere potuit, ut solverent decimas*" er dette neppe andet, end et urigtigt Udtryk paa, at Kongen ikke kunde formaae nogen Deel af Riget til at betale Tiende. Havde Kongen enkelte Steder faaet Afgiften indført, vilde de andre Krønikeskrivere neppe have forbigaaet dette.

\*\*\*) *Elogium Sti Canuti* (Langeb. Script. 3 p. 319): "*Proposuit amicabilem, ut Deo suorum bonorum primitias vel decimas secundum legem Dei persolverent.*"

muntrede dertil. Men hvis Kong Knud alvorligen havde tænkt paa at indføre Tiende, er det ikke rimeligt, at en saa streng og fremfusende Regent skulde heri være gaaet læmpeligen til Værks, eller at sligt skulde være begyndt uden at vække overalt den største Giæring. Imidlertid var det slet ikke Tiendesagen, der fremkaldte Oprøret. Det er derfor ikke usandsynligt, at Geistligheden siden beraabte sig paa den hellige Martyrs Hensigter i denne Henseende, blot som et Middel til at anbefale Tiendevæsenet, og at Knud slet ikke har forsøgt paa at drive det igiennem.

Til Efterretningen om Knuds geistlige Love knytter Saxo Fortællingen om Kirker, hvilke under hans Regiering bleve byggede. I Anledning af Roskilde Domkirke har han, imod sin Sædvane, anført et Par Legender, men som stode i Forbindelse med Noget, Absalon havde selv oplevet. Det Kong Knud skal have skienket Kannikerne ved Kirken i Lund, stemmer overens med Diplomet derom, vi endnu have tilbage \*), ikkun med den Forskiel, at i det Kongen skienkede Kannikerne alle Kronens Rettigheder af dem, der beboede Kirkens Gods med Undtagelse af trende Poster, nævner Saxo, som den tredie Post hiemfalden Arv, Diplomet derimod Kongereiser.

Det Övrige, vi vide om Knud, angaaer hans Mord og dets fiernere Anledning, Toget til Engelland. Foruden kortere Efterretninger herom hos fremmede Skribenter, Legendeskri-

---

\*) Thorkelins Diplomatarium 1 D. S. 1. Suhms Hist. af Danm. 4 D. S. 781-82.

verne og Svend Aagesen, have vi trede udførligere Beretninger derom tilbage hos Ælnothus, i Knytlingasaga og hos Saxo.

Anledningen til Toget fortæller enhver efter sin Character. Legendeskriverne maatte være i Forlegenhed med, hvorledes de kunde faae denne Konge, som var en vældig Viking, omdannet til en Helgen. En samtidig Lovtaler af den Kano- nicerede fortæller, at Anledningen til Toget var, at da Knud fandt den danske Almue saa jordisk sindet, at den ikke skiøttede om at give Tiende, vilde han spæge dets Kiød, ved et engelsk Feldttogs Besværligheder \*). Ælnothus, selv en Angelsaxer, fortæller, at det var hans Landsmænds Klager over den grusomme Undertrykkelse, de maatte lide af Normannerne og deres gien- tagne Bønner, der bevægede den fromme Konge til at hielpe dem \*\*). Saxo vil, at Knud rustede sig for at forøge Nationens Hæder og ligne sin store Navne. Forfatteren af Knytlingesaga lader Knud udvikle i en Samtale med Oluf Kyrre, hvorledes han havde Arveret til Engelland, over hvilket hans Forfædre havde tilkæmpet sig Herredømmet, og at han derhos ønskede at gjøre fælleds Sag med Kong Oluf, som der havde en Faders Død at hævne. Vistnok var Tilstanden i Engelland, der sukkede under Normannernes tunge Aag, saaledes beskaffen, at en ærgierrig og krigslysten dansk Konge vel kunde faae Lyst til, i dette Land at betræde sine Fædres Fodspor.

Ifølge Saxo skal Kongen først have betroet sin Plan til sin Broder Oluf samt nogle af de Fornemme, og derpaa be-

---

\*) Langebek Script. 3 D. S. 319-20.

\*\*) ibid. 3 D. S. 347.

kiendtgiort den for Folket. Alle havde modtaget den med Glæde, men Oluf skulde netop af Ondskab have opmuntret Kongen til at udføre Planen, at han derved kunde paadrage sig Folkets Had. Saxo er den Eneste, som fortæller dette, men da alle de gamle Forfattere skildre Oluf som en Forræder, stemmede vist nok sligt et Raad med en saadan Character. Selv var han ikke feig, og en farlig Krig kunde jo paa flere Maader aabne ham Adgang til Broderens Throne.\*) At Folket, i Særdeleshed den Deel deraf, som pleiede at være meest höirøstet paa Thinge, syntes godt om et Tog til et Engelland, var rimeligt, da man havde hört saa meget om det Bytte, Fædrene havde bragt hjem fra de engelske Felttog.

Saxo forbigaaer, ligesaavel som alle de andre danske Skribenter, at Oluf Kyrre havde indgaaet Forbund med den danske Konge, og sendt ham 60 store Skibe til Hielp\*\*). Ligesaalidet omtale enten de Danske eller Islænderne, at Knuds Svigerfader, den flanderske Grev Robert, havde rustet sig for at staae ham bi\*\*\*). Naar slige politiske Forbindelser ikke frembragte nogen stor Virkning, bleve de i hiin Tid letteligen glemte.

Alle ere enige i, at den danske Flaade samlede sig i Liimfjorden. Det kunde synes; at Saxos Mening var, at Flaaden

---

\*) Det er derfor neppe med Grund, at Gram i sine Noter til Meursius S. 217 beskylder Saxo for at have forvexlet Knuds Broder Oluf med den norske Oluf Kyrre.

\*\*\*) Snorre Oluf Kyrrer Saga Kap. 8. 3 D. S. 184-186.

\*\*\*\*) De didhörende Steder hos de fremmede Skribenter har Langebek samlet Script. 3. S. 348-349.

skulde have gaaet ud ved Harboöre; thi han bemærker, at fra Liimfiorden er Farten kortest over Vesterhavet, og at nu var denne Vei spærret ved Sandet, men at forðum havde den været aaben. Neppe kan dog Saxo have troet, at paa dette Sted endnu til Kong Knuds Tid havde været Giennemfart, og ifald han havde tænkt paa, at man skulde have baaret Skibene over den smalle Landstrimmel, maatte han vel tydeligere have sagt det. Saxo har nok derfor her, som han stundom gör, blot anført noget Mærkeligt ved et Sted, han nævner, uden at dette just stod i den nærmeste Forbindelse med Begivenheden, han fortalte. \*)

I at berette den hele Udrustnings Udfald afviger Ælnothus fra de Övrige, ved at lade Kongen, efter at denne ved Forretninger var bleven opholdt i Slesvig til langt ud paa Hösten, selv give Flaaden Tilladelse til at vende hjem. Man har villet forbinde dette med hvad der staaer hos Vilhelm af Malmesbury \*): at Flaaden tvende Aar i Rad var bleven samlet, og tvende Gange ved Modvind holdt tilbage, og meent, at Flaaden den ene Gang adskildtes med Kongens Villie, den anden Gang mod hans Villie; men da dette strider mod alle de nordiske Efterretninger, og i sig selv er usandsynligt, er det rimeligere at følge Saxo, som med Knytlingasaga, Svend Aagesen og Eriks

---

\*) Ordene hos Ælnothus (Langeb. Script. 3. p. 350): "Danorum exercitus occidentalis portus littoribus advehitur" kunde synes at antyde en Havn paa Vestkysten af Jylland, men Forfatteren kan dog neppe have meent andet, end Liimfiorden.

\*\*\*) S. 60.



Krönike lade Krigsfolkene, kiede af at vente, begive sig hiem meget imod Kongens Villie.

Aarsagen til, at Expeditionen saalænge blev opholdt, angiver Saxo at have været den, at Oluf, som fra sit Hertugdöme i Slesvig skulde stöde til Hæren, udsatte dette fra Tid til Tid, for at Expeditionen skulde mislykkes, indtil Knud med en udvalgt Skare ilede til Slesvig, og sendte Broderen lænkebunden til sin Svigerfader i Flandern. Men da Rygtet herom var kommen til Hæren, som nu længe havde ventet forgiæves, bevirkede Olufs S sammensvorne, at de alle skiltes ad og det paa eengang, at ikke den Ene derved skulde paadrage sig mere Bröde end de Andre. Med denne Beretning stemmer Svend Aagesen overeens. Knytlingasaga fortæller derimod, at Knud var i Slesvig, imedens Flaaden samlede i Liimfiorden, at han der var bleven opholdt ved Underhandlinger med Venderne, hvorover Hæren var bleven utaalmodig og havde sendt Oluf til ham, men at denne, som nödigen havde paataget sig en saadan Sendelse, var af sin Broder strax bleven kastet i Lænker, og sendt til Flandern, og at Rygtet om denne Haardhed saaledes havde opbragt Hæren, at denne strax havde adspredt sig. Denne Fremstilling af Begivenheden, er i sig selv betragtet mindre sandsynlig end Saxos; thi det synes ikke rimeligt at en saa krigerisk Konge som Knud, skulde have ladet sin Flaade saa længe vente efter sig, heller ikke, at enten Oluf, hvis han var en Forræder, skulde, da hans Planer modnedes, have villet reise til Broderen, eller at denne, hvis Oluf ingen Forræder var, skulde have behandlet ham saa haardt. Imidlertid finder Knytlingasagas Frem-

stilling Medhold hos Ælnothus \*), der ogsaa lader Knud opholde sig i Slesvig, imedens Hæren samledes ved Liimfiorden, og lader derpaa Oluf reise til Broderen, og af ham blive sendt til Flandern i Forvaring. Hertil kommer, at det var til Slesvig Knud tyede hen paa sin Flugt fra Vensyssel, og fra denne By at hans Dronning tilligemed hendes Søn reiste til Flandern. Mange vidne med Saxo om, at Oluf var en Forræder \*\*). At engelske Penge kunne, som nogle fortælle, have medvirket til at Expeditionen oplöste sig, er i sig selv ikke urimeligt, men slikt kunde lettere blive bekiendt i Engelland, end i Danmark \*\*\*).

Den naturlige Følge af Hærens Oplösning var, at den forbittrede og altid strenge Konge lod inddrive store Böder hos Folket, og at dette derved blev saare misfornöiet. Saxo fremstiller dette saaledes, som om Kongen havde med Begierlighed grebet denne Leilighed til at indføre Tienden, og derfor paalagt saare svære Böder, i det han havde tilföiet, at de kunde slippe med at betale mindre, hvis de samtykte i at give Tiende, men at Folket paa Thinge havde foretrukket, at give flere Penge strax fremfor at betale den stedsevarende Tiendeskat. Denne Efterretning, seer ud som en af Geistligheden udfunden Besmykelse af de haarde Böder, Kongen paalagde. Den Roskildske Krönike \*\*\*\*) siger, at Kongen paadrog sig Folkets Had ved at

---

\*) Ligesaa i Kæmpevisen hos Peder Syv S. 197. V. 27.

\*\*\*) Eriks Krönike hos Langebek Script. 1, 160, en samtidig Lovtaler over Knud som Martyr, Langebek Script. 3, 320.

\*\*\*\*) Vilhelm af Malmesbury lib. 3, S. 60.

\*\*\*\*\*) Langebek Script. 1, 378.

paalægge det en ny og uhørt Kopskat, eller som den kaldtes Næseskat. Knytlingasagas Beretning er ikke i det Væsentlige forskiellig fra Saxos, men tydeligere. Efter den havde Kongen først holdt Thing i Fyen, og der, uagtet hans Broder Erik havde søgt at formilde ham, paalagt svære Bøder, hvilke Folket maatte paa Thinge love at betale, da det ikke fandt sig stærk nok til at modstaae Kongen, som havde et stort Følge af tappre Mænd med sig. Saaledes var Kongen reist fra Thing til Thing, indtil han var kommen til Vensyssel. Her stødte adskillige Omstændigheder sammen, Landet var fattigt, Folket stridbart og Oppebørselsmændene uredelige. Derfor var det her, at den almindelige Giæring brød ud til Oprør. Oprörets Gang beskriver Saxo, Knytlingasaga og Ælnothus i det Væsentlige eens, i det Enkelte hver paa sin Maade. Saxo nævner to Skattefogeder, hvilke Vendelboerne sloge ihjel, hvorpaa de grebe til Vaaben imod Kongen selv, som, da han ei saae sig i Stand til at staae Oprörerne imod, flygtede først til Slesvig, siden til Fyen. Ælnothus beretter, at Knud opholdt sig paa Börlum Kloster den Tid, Opröret brød ud, og da den rasende Mængde dræbte hans Fogeder, og plyndrede de Fornemme, flygtede Kongen over Slesvig til Odense. Knytlingasaga fortæller alting meget udförligen, den nævner ei de tvende Fogeder, som bleve dræbte, men derimod de tvende Sysselmænd, hvilke først satte sig i Spidsen for Almuen, fremdeles den Udsending af Kongen, der blev ihjelstukket, medens han bestræbte sig for at stille Almuen tilfreds og et Par i Vensyssel fødte Mænd, som bleve Mængdens Anførere.

Det var vistnok, som Saxo bemærker, især Frygt for Kongens paafölgende Hevn, der bragte Mængden til at tragte

efter hans Liv. Aarsagen til, at den ellers saa stridbare Konge ikke gjorde Oprørerne mere Modstand, angiver Knytlingasaga, ved at bemærke, at Kongen havde paa sin Flugt giennem Venskyssele strengeligen befalet, at alle skulde gribe til Vaaben imod Oprørerne, men at ingen havde adlydt. At Kongen alligevel slog sig til Ro i Odense, kan allene forklares af, at han var bleven forledet til at gjøre sig et urigtigt Begreb om Oprørets Beskaffenhed.

Alle de tre Forfattere, som have omstændeligere fortalt Knuds Mord, nævne og en Forræder, der reiste mellem Kongen og Oprørerne. Knytlingasaga siger, det var Asbiörn Jarl, Kongens Farbroder, men lader imidlertid denne tilsidst give Kongen det fornuftige Raad at flygte længere bort, for om muligt at samle Folk i de andre Provindser. Ælnothus kalder Forræderen Pifro, hvilket öiensynligen er det samme Navn som Bifra, hvilket Tilnavn Knytlingasaga giver Eyvind, den ene af Oprørerne's Anförrere. Saxo derimod kalder Forræderen Blak, og at dette var hans almindelige Navn i Danmark, bestyrkes ved den gamle Talemaade: at ride paa Blaks Hest, som man af Vedels Oversættelse kan see at have været et Ordsprog i det sextende Aarhundrede. At dette skulde være opkommet af Saxos Fortælling, hvilket Suhm antager \*), synes ikke rimeligt, thi ved den latinske Bog kunde neppe et dansk Ordsprog den Gang være bleven bragt i Omlöb. Derfor maa uden Tvivl Ordsproget betragtes som et af Saxo uafhængigt Vidne om et gammelt Sagn, som endnu til vor Tid i Talemaaden, en falsk Blakke, har

---

\*) Hist. af Danm. 4 D. S. 693.

forplantet sig. Suhm anfører som Beviis imod Sagnet's Rigtighed, at Blak var mellem dem af Knuds Hofsinder som dræbtes, i det de forsvarede deres Konge. Men en Forræder kunde gjerne have havt samme Navn som en af Kongens tro Mænd. Desuden er den, som i den latinske Beretning om Knuds Martyrdom \*) kaldes Blaco, vist den samme, som i Knytlingasaga hedder Blakmar. Ordet Blak seer derimod ud til at være et Ögenavn, der siden blev givet Forræderen; thi blackr betyder i det gamle Islandske mörk \*\*) eller sort, ligesom det Angelsaxiske blac, hvoraf det danske Blæk, og det endnu brugelige Tillægsord blakket, som bruges især om Ting af en ureen Farve, hvor nemlig Grundfarven er brudt ved en anden eller isprengt med Pletter. Dette Ögenavn kunde vel passe paa den, som viste en sort Siæl. Bifra er ligeledes et Tillægsord til Navnet Eyvind, og kan forklares af det islandske bifraen eller bifrafi, som ifølge Biörn Haldorsens Lexicon betyder hode den, der prøver paa noget Vanskeligt, og den, der er fræk. Dette Tillæg kunde da have været et Ögenavn, givet den frækkeste blandt Oprørerne. Det er maaskee med Hensyn dertil, at det hedder i en Kæmpeviser over Kong Knud: "den arge Ref, som Blak man kaldte." \*\*\*)

\*) Langebek Script. 3, 324.

\*\*) See Glossarium til Sæmunds Edda.

\*\*\*) De to Kæmpeviser om Knud den Hellige hos Peder Syv S. 194-199 og 586-589 havde fortient at optages i den nye Samling. Suhm mener vel, at de ikke ere ældre end det 16de Aarhundrede. Men den, som ifølge indvortes Kiendetegn maa være den yngste 586-589, er dog fra de nordiske Rigers Foreningstid. Den anden S. 194-

Saaledes kunde Saxos Blak blive den samme Mand, hvilken Ælnothus kalder Pipro og Knytlingasaga Eivind Bifra, hvilket end mere bestyrkes derved, at ligesom Saxo fortæller, at Blak blev dræbt ved Kirkedören, beretter Ælnothus, at Pipro blev dödlig saaret ved Kirkedören, og Knytlingasaga siger, at Eyvind Bifra blev i Kirken fældet af Palmar, en af Kongens Mænd.

Kongens Mord fortælles med enkelte Forskielligheder, saaledes som det ofte er Tilfældet med Beretninger om en tumultuarisk Scene. Alle ere enige i, at Kongen ikke forsvarede sig. Saxo siger, at han blev dræbt ved et Landsestöd giennem Vinduet, hvilket stemmer aldeles med Ælnothi Beretning. Knytlingasaga, som fortæller dette meget udförligere, beretter, at Kongen först blev saaret ved Steenkast, og siden hugget af Eyvind Bifra. Dette strider ikke imod, at jo et Landsestik tilsidst kan have endt hans Liv, imedens han knælede for Alteret.

Uagtet at Saxo vel ikke har fortalt denne Konges Historie med den Grad af Upartiskhed, som Forfatteren af Knytlingasaga viser, fortiener dog det Maadehold at paaskiönnes, hvormed han har fremstilt den förste danske Martyrs Levnet, især naar man dermed sammenligner Ælnothi og de andre Legendskriveres Fortællinger. Han har slet ikke fordulgt Omfanget af de Undertrykkelser, der bragte Folket til Oprör. Han skildrer ikke

---

199 kan ikke være digtet efter Saxos Fortælling, thi den siger i Begyndelsen overensstemmende med Eriks Krönike, at det var under Harald Hein, at Engelland skiltes fra Danmark. V. 27 lader den Kong Knud hente Oluf til Slesvig, hvilket og strider mod Saxos Fortælling.

Knuds foregaaende Levnet som en Helgens, uagtet tvende af Knuds Hofgeistlige siden stræbte efter at faae Folk til at troe, at Kong Knud havde gjort Vane af at lade sig pidske af dem, for at spæge sit Kiöd, og at han hemmeligen havde fastet hver Fredag \*). Heller ikke fortæller Saxo noget om de vidunderlige Maader, paa hvilke Knuds Mordere skulle ifølge Knytlingasaga \*\*) være blevne straffede. Saxo fortæller blot i Almindelighed, at Gud snart lod den fromme Mands Uskyldighed komme for Dagen, og han fordölger ikke, at Folket nödigen vilde troe de Fortællinger, Geistligheden bragte i Omlöb om de Mirakler, hvilke Knud skulde have gjort efter sin Död. Folket gik nemlig ud fra den Sætning, at en Tyran ikke kunde være en Helgen. Men da omsider Fortællingerne om disse Jertegn bleve saa mange, at Mængden ei kunde nægte dem Gyldighed, hialp den sig med den Udflugt, at det var Kongens Anger i hans sidste Timer, der havde gjort ham til Helgen, til hvilken Mening, som Saxo udtrykkeligen bemærker, ogsaa mange af Efterkommerne heldede. Imidlertid havde dog, som Saxo tilföier, Knuds Dyrkelse med Tiden udbredet sig mere, og det havde viist sig, at mange havde havt Godt af at paakalde Knud som Helgen. Upaatviveligen vare flere af slige Legender i Omlöb, men Saxo forskaaner sine Læsere for dem.

---

\*) Ælnothus hos Langebek Script. 3, S. 345-346.

\*\*) Kap. 61-62 S. 279-280.

## TOLVTE BOG.

Det samme Parti, som havde myrdet Knud, maatte være betænkt paa sin Sikkerhed, ved at vælge den af Kongeslægten, paa hvem de snarest kunde stole, nemlig den i Flandern fangne Oluf. Det er altsaa i sig selv rimeligt, hvad Saxo fortæller, at Jyderne med største Iver dreve paa dette Valg. Dronningen havde med sin unge Søn forladt Riget. Om end adskillige yndede Prinds Erik, maatte dog deres Tal ikke kunde opveie den oprørske Mængde, som havde adskillige Fornemme i Spidsen. Det kan derfor ogsaa være rigtigt, hvad den roskildske Krönike fortæller, at de forsamlede Fornemme valgte Oluf \*). Han synes uden Modstand at være bleven valgt, og det ikke paa Grund af nogen forud skeet Bestemmelse om Arvefølgen, men ifølge Begivenhedernes naturlige Gang.

Da imidlertid den valgte Konge var Fange, maatte man tænke paa at udfrie ham, og da han var i Fangenskab hos den dræbte Konges Svigerfader, maatte der betales mange Penge for at faae ham lös. Saxo beretter, at Olufs Broder Niels blev tilbage som Gidsel, indtil Pengene bleve betalte. Dette stemmer ikke overeens med Knyttlingasaga, som fortæller vidtløftigen, hvorledes to af den dræbte Knuds troeste Mænd, Svend og Astrid, Thorgunnæ Sønner, havde ladet sig bevæge til at reise til Flandern, for at bevirke Olufs Frihed, at de ogsaa havde udvirket den imod at de selv bleve tilbage som Gidsler for, at Lösesummen, 50 Mark Guld, skulde betales; men at Oluf havde efter sin

---

\*) Langebek Script. vol. 1 p. 579.



Tilbagekomst slet ikke tænkte paa at sende Pengene, og at Gidslerne hentæredes i et haardt Fængsel, indtil en Aabenbarelse af den dræbte Knud havde befriet dem fra deres Lænker, og bevæget den flanderske Hertug til at lade dem paa deres Ord drage hjem. Forgiæves havde de villet formaae Oluf til at betale Pengene, Kongen havde negtet at betale, men de havde derpaa selv ved deres Frænder skaffet dem tilveie. Denne Fortælling seer imidlertid ud til at være meget udsmykket. Vilde man endog antage, at Knuds Aabenbarelse var et Paafund af Dronning Edel, Knuds Enke, for at bevæge sin Fader til at givê hendes Mands troe Tilhængere deres Frihed, saa er det lidet rimeligt, at Hertugen skulde have ladet sig nöie med saa faa Gidsler, eller saa ringe en Lösepenge, da dog Vilhelm af Malmesbury \*) fortæller, at han havde erholdt 10000 Mark Sölv. Heller ikke er det rimeligt, at hvis Summen havde været saa stor, som Vilhelm af Malmesbury angiver, at da Thorgunnæ Sønner og disses Frænder havde været i Stand til at skaffe den til Veie. Endeligen kommer det til, at Oluf to Aar efter sin Thronbestigelse gjorde Svends Søn Asker til Biskop i Lund. Det er ikke rimeligt, at Kongen havde gjort dette, hvis han kort tilforn dybt havde krænketh denne mægtige Familie. Uagtet det altsaa kan være rimeligt, at Thorgunnæ Sønner kunne have underhandlet om Olufs Befrielse, synes dog Fortællingen i Knytlingasaga at være bleven enten heel eller tildeels opdigtet, for at forherlige Knud og at nedtrykke Oluf.

\*) De gestis reg Angl. lib. 3 p. 66.

En anden Uovereenstemmelse mellem Saxo og Knytlingasaga er, at den sidste fortæller, at Erik havde under Knud faaet Jarldömme i Siælland, og at han derfra gjorde jevnligten Krigstogte til Östersöen, hvilke Skialden Markus havde besiunget i sit Drape. Saxo lader derimod Erik, som havde paadraget sig Olufs Fiendskab ved at være den, hvilken efter Knuds Befaling havde lagt ham i Lænker, begive sig ved Olufs Hiemkomst med sin Gemalinde Bothilde til Sverrig og derfra först efter Olufs Död vende tilbage, Men Skialden Markus, paa hvis Vers Knytlingas Forfatter beraaber sig, antyder blot, at Erik en Tid opholdt sig i Garderige, blev berömt i de östlige Lande, krigede med Vender, gjorde sig rede til med Vaaren at forlade Garderige, og efter at have adspredt trolöse Fiender, landede med Ære i Danmark. Heraf fölger ikkun, at Erik en Tid havde sögt Tilflugt i Garderige. At Eriks Sön, Knud Lavard, skulde være födt i Roskilde, og at altsaa Eriks Gemalinde havde opholdt sig der omtrent 1091, fortælles blot af Biskop Robert af Elgin \*). Er dette endog rigtigt, kunde man gjerne tænke sig, at Erik enten var bleven forligt med Broderen, eller og at han i nogen Tid imod dennes Villie havde opholdt sig i sit gamle Jarldömme. Om Dronning Bothilde skulle vi nedenfor faae Leilighed at tale mere.

Det Mærkelige, der skete under Olufs Regiering, betegnes ved det Tilnavn, han erholdt af Hunger, et Tilnavn Saxo antyder\*\*),

\*) Langebek Script. 4, 257.

\*\*) p. 213. Finitimi . . . . . famelicum ferro incessere ruboris loco duxerunt.

og flere gamle Kröniker anföre \*). Saxo fortæller, at ligesaa mange Aar, Knud havde regieret, ligesaa længe varede Misvæxten under hans Efterfølger. Heden törrede Sæden bort om Sommeren, Regnen bragte det Overblevne til at raadne om Efteraaret. Markerne lignede store Moradser, Kornet var saa vaadt, at det endog efter at være bleven törret i Ovnene allene kunde bruges til Gröd. De Fattige döde af Sult, de Rige skilte sig ved deres Guld for at kiöbe Bröd, Kongen maatte afhænde mange Krongodser, de Fornemme sælge Heste og Rustning. Imidlertid nöde Nabolandene Overflod, saa det tydeligen saaes at Uaarene vare Himlens Straf, der vilde nöde Folket til at erkiende Knuds Hellighed. Dene Skildring er vel ikke uden rhetorisk Overdrivelse, men den langvarige og rædsomme Misvæxt bekræftes af alle Samtidige \*\*). Krönikerne fortælle \*\*\*) , at Mennesker da sloges i Danmark om at faae Rödder og Urter, at man spiste Heste og Hunde. Om end dette ikke kan forstaaes om alle Aaringerne, kan man dog indrömme, hvad den Roskildske Krönike tilföier, at der ikke indfaldt et eneste godt Aar under Olufs hele Regiering \*\*\*\*). I Norge voxte imidlertid Velstanden, under den fredelige Oluf Kyrre; man finder heller ikke hos de svenske Historieskrivere Spor til Klager over Dyrtid. Altsaa er

---

\*) Svend Aagesen hos Langebek Script. vol. 1, 58 Eriks Krönike ibid. p. 160 Chronicon Siællandiae ibid. vol. 2, p. 606.

\*\*\*) Ælnothus hos Langebek Script. 3 S. 375, 380. Elogium Canuti ibid. S. 321. Knytlingasaga S. 294.

\*\*\*\*) Eriks Krönike hos Langebek, 1, 160. Petri Olai chron. ibid. p. 119.

\*\*\*\*\*) Langebek Script. vol. 1 p. 379.

Saxos Bemærkning forsaavidt ikke uden Grund, at man i Nabo-  
riggerne havde Overflod, imedens Damark hiemsögtes af Lande-  
plager. I England derimod og i Tydskland fulgte i dette Tids-  
rum flere Uaar efter hinanden \*). Denne Landeplage maatte i  
Danmark saa meget dessnarere blive af mange anseet for en  
Himlens Straf for Knuds Mord, da Geistligbedrn vist ikke har  
undladt at indskiærpe dette.

Ingen mærkelig Krigsbedrift maa være forefaldet un-  
der Olufs Regiering. Saxo mener, at det var af Medlidenhed,  
at Naboerne ikke vilde angribe det udsultede Rige. Snarere var  
det en Følge af, at Oluf Kyrre var saare fredelig, og at den  
svenske Kong Inge ogsaa synes at have været det, ifølge hans  
Opførsel i den Krig, han havde med Magnus Barfod i Norge.  
Imidlertid fortælle svenske Kröniker \*\*): at Inge vandt fem Slag  
i Skaane, ha 9 Landet inde i tre Aar, og blev der dræbt. La-  
gerbring anseer dette for at være senere Tidens Digt, fordi  
denne Bedrift intet andet Sted bliver omtalt \*\*\*). Suhm me-  
ner \*\*\*\*), at der dog kan være noget Sandt heri, og at den  
svenske Konge kan have villet ved denne Krig hielpe Erik paa  
den danske Throne. Han beraaber sig paa, at Ælnothus kan  
sigte hertil ved den Frygt for Fiender, som han blandt andre

---

\*) Chronicon Saxon. ed. Gibson p. 187 p. 196. Vilhelm af Malmes-  
bury lib. 3 p. 62 jevnf. Suhms Hist af Danm. 4 D. S. 757.

\*\*\*) Den gamle svenske Krönike i Script. rer. Svecic. vol. 1 p. 237, den  
mindre svenske Riimkrönike ibid p. 258.

\*\*\*\*) Svenske Historie 2 D. S. 27, 4 D. Fort. S. 7.

\*\*\*\*\*) Damarks Hist. 4 D. S. 764-65.

Landeplager omtaler \*). Men af disse den samtidige Ælnoths Ord kan just det stærkeste Vidnesbyrd hentes imod denne Krig; thi Ælnothus vilde just udmale alle Ulykkerne under Oluf. Hvis nu Kong Inge havde giort Indfald i Skaane og der holdt adskillige Feldtslag, havde Ælnothus ikke blot omtalt Frygten for Krig, men skildret denne Krigs Ödelæggelse. Hertil kommer, hvad der i sig selv var nok til at afgjøre Sagen, at ifölge den svenske Krönike skulde Kong Erik være bleven dræbt i Skaane, efter at have eiet Landet paa tredie Aar. Dette strider ikke blot mod Hervararsagas Beretning, at han skulde være död Straadöd \*\*), men især mod den Krig, Inge förte, medens Erik Eiegod regjerede, med Kong Magnus Barfod i Norge, og som endte ved en Sammenkomst mellem de tre nordiske Konger ved Gothaelven Aar 1101 \*\*\*). Heraf fölger, at Inges Feldtog i Skaane, under hvilket han skulde være bleven dræbt, ei kan være indtruffet i Oluf Hungers Regjeringstid, som endte 1095, heller ikke kan dette Tog sættes senere, da dette vilde stride for meget imod de historiske Efterretninger, vi om Erik Eiegods Regjering have tilbage.

I Forbindelse med Dyrtiden staaer det, Saxo fortæller om Biskop Svend Nordbagge, der forudsagde de slette Tider for Landet, og derpaa foretog en Udenlandsreise; dette bestyrkes ved den Roskildske Krönikes Vidnesbyrd \*\*\*\*).

---

\*) Langebek Script. vol. 3 p. 375, 380.

\*\*) S. 228 Udg. i Quart.

\*\*\*) Snorre i Magnus Barfods Saga K. 17.

\*\*\*\*) Langebek Script. vol. 1 p. 379.

Som Hunger er det Mærkeligste i denne Konges Liv, blev den og Anledning til hans Död. Saxo fortæller, at da Kongen ved Julefesten saae, hvor ringe det Gildé var, han paa denne höie Fest kunde anrette for sine Mænd, brast han i Graad, og bad til Gud, at Gud vilde lade Folkets Straf falde paa ham, hvorpaa han kort efter döde. Det er muligt efter Datidens Begreber, at Kongen, som ved Landeplagerne under hans Regiering kan være blevne bragt til at angre, hvad han havde forbrudt imod Broderen, har virkelig troet at kunne ved denne Bön drage Straffen fra Folket over paa sit eget Hoved, og saaledes kan have fortient den Roes, Saxo derfor tildeler ham. Men om det end ikke var gaaet saaledes til ved Kongens Död, kunde det letteligen blive saaledes fortalt og troet; thi jo mere ophöiet over Andre Forbryderen er, jo mere tilfredsstilles den menneskelige Retfærdsfölelse ved hans Straf og ved hans Anger. Med flere Udsmykkelser fortælles denne Dödsmaade andre Steder \*), nemlig at Hungersnöden var steget saa höit, at Kongen ikkun havde tre Bröd at sætte frem paa Bordet Juleaften, og at han af Sorg derover var död samme Nat. Det var dog först i den paafölgende August Maaned, at Oluf döde. \*\*) Man seer, at Saxo har noget formildet, hvad ham syntes overdrevet i dette Sagn.

Ligesom alt havde været slet under Oluf, blev det godt under hans Broder Erik, om hvem Saxo bemærker, overeens-

---

\*) I Rimkröniken V. 3570, Petri Olai Krönike hos Langebek Script. 1 p. 119.

\*\*) Suhms Hist. af Danm. 4 D. S. 772.

stemmende med Erik af Pommerens Krönike, at han fik Tilnavnet Eiegod, ikke blot fordi han var en god Regent, men fordi der indfaldt lutter gode Aar under hans Regiering. Med Fornöielse skildrer Saxo den gode Konge. Han beskriver hans udmærkede Höide og dertil passende Förlighed, hans Styrke og legemlige Færdigheder, hvorledes han siddende kunde brydes med to og let kunde trække Reeb med fire; at han ikke blot talte vel, men saa tydeligt, at han kunde höres over hele Thinget, at han bad Mændene hilse deres Koner og Börn, ja endog Tyende, at han skaffede de Fattige Ret, og, naar Voldsmændene troede sig sikke, fordi Kongen var borte, kom pludseligen hans Drabantere og klyngede dem op i Galgen. Disse Træk skildre tillige Tidsalderen, og vise, af hvilken Kilde Saxo har öst; thi det er just saadanne Træk, der vække Almuens Opmærksomhed, og indpræge sig i dens Erindring. Knytlingasaga siger om Erik: at han var retfærdig og vennsalig, barsk mod sine Fiender og munter mod sine Venner, en klygtig Mand og god Klerk, som forstod mange Tungemaal, var saare veltalende, og, hvad der hos Islænderne havde megen Vægt, saare gavmild mod alle, især dem der langsveis fra drog til ham. \*) Kun een Stemme har opløftet sig imod Erik den Eiegode, det er den unavngivne Forfatter til den Roskildske Krönike\*\*), som siger om Erik, at han ikke fortiente de gode Aar, som indtraf under hans Regiering, og at han opfandt mange ubillige og uretfærdige Love. Hvilke disse ere, veed imidlertid ingen. Som Skygge i Maleriet næv-

\*) Knytlingasaga Kap. 71 S. 296 Kap. 73 S. 298. Kap. 81 S. 317.

\*\*) Langebek Script. vol. 1. p. 379.

ner Saxo blot Eriks Lösagtighed, og dette giver ham Anledning til at tale om Dronning Bothilde og hendes Overbærenhed med sin Gemals Utroskab.

Hvad Saxo har om denne Dronning, strider aldeles imod Knytlingasagas Efterretninger om hende. Ikkun i Henseende til hendes Herkomst paa fædrene Side stemme de overeens, i det Saxo gör hende til en Datter af Thrugot, der var en Sön af Ulf Gallicier, hvilket oplyses af Sagaen, som fortæller, at Ulf var en Jarl i Danmark, som af sine Vikingetog til Gallicien fik Tilnavn af Galizu-Ulf. Sagaen tilföier, at hans Sön Thurgut, Hirdmand, eller efter en anden Læsemaade Hirdjarl, hos Svend Estrithsen, som formedelst sin Skiönhed var af Harald Haardraade kaldes Fagskind, havde ægtet Bothilde, Hagen Jarls Datter og en Sönnedatter af den Erik Jarl, der var gift med en Datter af Svend Tveskiæg. Om den yngre Bothilde fortæller Saxo, at hun var gift med Prinds Erik förend Knuds Drab, og reiste med ham til Sverrig; fremdeles, at hun som Dronning havde efterladt sig et sieldent Minde paa qvindelig Overbærelse, i det hun samtykte i at optage sin Mands Friller blandt sine Terner, og havde selv sin Fornöielse af at pynte dem. Saxo ender sin Beretning om hende med, at hun fulgte Kongen paa hans Pillegrimsreise, og döde ligesom han underveis.

Derimod fortæller Knytlingasaga, at Bothilde var paa mödrene Side en Halvsyster til Keiser Henrik (den Fierde), at hun var bleven gift med en Hövding ved Navn Biörn, hvem Keiseren havde indsat til at raade over den Deel af Venden, Kong Erik havde indtaget, men Keiseren i dennes Fraværelse erobret. Kong Erik havde derpaa gjort et nyt Tog til Venden,



havde hærjet Landet, dræbt Keiserens Svoger, og fört Keiserens Syster hiem med sig. Efter at hun havde födt ham Prinds Knud, havde han skikket hende tilbage igien til hendes Broder, men beholdt Barnet. At i denne Beretning de groveste Vildfarelser maae være indlöbne, er klart; thi hverken har Keiser Henrik den Fierde nogensinde fört Krig i Venden mod Kong Erik, heller ikke havde han en Halvsyster ved Navn Bothilde. Gram \*) har meent, at Aarsagen til Feiltagelsen laae deri, at den vendiske Kong Henrik var bleven forvexlet med den tyske Keiser Henrik, og opstiller den Hypothese: at Godeskalk, Slavernes Fyrste, som i det andet Ægteskab var gift med Syrithe, Svend Esrithsens Datter, og ved hende blev Fader til Henrik, kan i sit förste Ægteskab have avlet en Datter, der saaledes var en Halvsyster til Kong Henrik og som blev gift med Thorgut, Ulf Galliciers Sön. Denne Hypothese har ingen historisk Grundvold, men tiener blot til at giöre det begribeligere, hvorledes Keiseren kan være bleven indblandet i Bothildes Historie. Endnu en anden Vanskelighed frembyder Bothildes Genealogi efter Knytlingasaga, den nemlig, at dersom det er sandt, hvad Snorre fortæller \*\*), at Hagen Jarl den Yngre döde 1029 förend han endnu havde fört sin Fæstemö hiem fra Engelland, kan han ikke den Gang have været gift med Gunhilde, Kong Knuds Systerdatter, som overlevede ham, end mindre kunde Hagen Jarl med hende have havt en Datter, som skulde være födt 1020. Denne Vanskelighed kan allene hæves, naar

---

\*) I Noterne til Meursii hist. Dan. p. 230.

\*\*\*) Oluf den Helliges Saga Kap. 195.

man antager, at Snorre har feilet i den Biomstændighed, at Hagen var forlovet da han døde, noget, som desuden strider imod Roger de Hovedens og flere engelske Skribenteres Vidnesbyrd, hvilke udtrykkeligen sige, at Hagen Jarl var gift med Gunhilde. \*) Men det er ikke blot i Henseende til Bothildes Genealogi, at Knytlingasaga feiler. Naar denne Saga fremstiller hende som Eriks Frille, og lader hende blive sendt bort, for Kongens Reise til det hellige Land, da strider det ikke blot imod det, som fortælles om Bothildes Godmodighed mod sin Mands Friller, hvilken Efterretning netop bærer Præg af et Folkesagn, som ikke lettigen kunde opstaae uden om en Dronning, men modsiges desuden baade Abbed Vilhelms Vidnesbyrd, som i den Udvikling han efter Knud den Siettes Opfordring gav af Dronning Ingeborgs Genealogi kalder Bothilde "regina ex nobilissima Danorum prosapia orta," \*\*) den siællandske Krönike, der kalder hende uxor legitima, \*\*\*) desuden og alle de Forfattere, som bevidne, at hun ledsagede Kongen paa Reisen til det hellige Land og at hun døde paa Cypern. Allene denne Reise, under hvilken Dronningen skal have viist den störste Afholdenhed, kunde være Beviis nok for, at hun var Eriks ægte Hustru. Er altsaa Knytlingasagas Beretning urigtig fra först til sidst, lönner det neppe Umagen, at udfinde kunstige Hypotheser, for at forsvare nogen enkelt Deel deraf. — Hvad der skete under Eriks Regiering kan henføres til Krigen mod Venderne, Oprettelsen af en nor-

---

\*) See Suhms Forbedringer til den danske Historie S. 87.

\*\*) Langebeks Script. vol. 2. p. 159.

\*\*\*) Ibid vol. 2 p. 600.

disk Erkebisperstol og Kongens Reiser. Venderkrigen omtales blot af Saxo og Knytlingasagas Forfatter. Efter Saxo synes det første Angreb paa Venderne under Eriks Regiering at have været et Privatforetagende. Han fortæller nemlig: at Skialm Hvides Broder Auto var paa Overfarten fra Falster til Siælland bleven dræbt af Sörövere, en Følge af, at deres Uvæsen havde grebet om sig under Olufs Regiering. Skialm Hvide var derpaa dragen fra Thing til Thing, og havde egget sine Landsmænd at gribe til Vaaben, thi saa meget, siger han, havde den kongelige Magt forhøiet Folkets Frihed, at dette kunde tiltage sig Ret til at beslutte Udrustning og at Almuens Tykke og ikke Kongebud bestemte Ledingsfærd. Den danske Ungdom havde derpaa angrebet Julin, og tvunget Indbyggerne til at udbetale en Sum Penge og udlevere Söröverne, hvilke derpaa under de grusomste Pinsler bleve dræbte. Saxo tilføier, at Erik ikke een, men to, tre Gange svækkede Vendernes Magt saaledes, at man ikke i hans Tid behøvede at frygte deres Söröverier. Saxo siger ikke udtrykkelig, at Erik selv var med paa det Tog, han udførligen omtaler, og som maa være skeet strax efter at Erik var bleven kaaret til Konge; Kranzius bemærker just, at Kongen ikke deeltog deri. \*) Det hele Tog seer ud som en enkelt Provindses egenmægtige Foretagende. Skialm Hvide egger sine Landsmænd til Blodhevn, en Skare af det unge Mandskab følger ham, og Hevnen bærer samme Præg af Lidenskab, som hele Toget. Den Kongemagt, som havde tilstedet Almuen Ret til paa egen Haand at begynde Krig, mener Suhm (Hist. af Danm. 5 D. S.

---

\*) Dania p. 99.

22) at have været Eriks; men da Autos Mord maa have tildraget sig förend Erik kunde udföre det Förste, som paalaae ham, nemlig at sikkre Rigets Strömme, og altsaa maa være skeet netop i Begyndelsen af Eriks Regiering, er det rimeligere, at ved hiin Kongemagt forstaaes Olufs. Dette altsaa, som Saxo synes at omtale paa en misbilligende Maade, at nemlig Almuens Tykke og ikke Kongens Bud raadede for Krigshæren, var venteligen blot en Følge af den Lovlöshed, som ifölge Knytlingasaga \*) herskede under Olufs Regiering. Hvis Erik ved en formelig Act havde givet Folket Ret til at begynde Krig, kunde dette ikke med Taushed være bleven forbigaaet. Derimod er intet sædvanligere, end at noget forties, som gradviis i Tidens Löb udvikler sig, og at dette kun ved given Leilighed bliver bemærket. Det kunde heller ikke have været en gammel Ret, som Erik saaledes skulde have givet Folket tilbage; thi her er slet ikke Spørgsmaal om, at Folket paa Thinge enten billigede eller misbilligede en Krig, Kongen vilde begynde; men det var Folket, som ophidset af Skialm Hvide, selv besluttede Krigen, og at Folket i noget af de nordiske Riger skulde have havt Ret til paa egen Haand, Kongen uadspurgt, at beslutte en Angrebskrig paa Thinge, kan ikke bevises ved noget Exempel af Nordens gamle Historie. At derimod Kongen kunde udbyde Leding, uden först at holde Thing Landet over, kan ved flere Exempler godtgiöres. Naar man altsaa betragter Saxos Bemærkning i sin historiske Sammenhæng, uden alt Hensyn til senere Theorier, kan uden Tvivl slet intet deraf udledes med Hensyn til Nordens Statsret og

---

\*) S. 294 Kap. 69.

den Misbilligelse, Saxo synes at antyde af den tumultariske Fremgangsmaade, omendskiøndt samme kronedes med et heldigt Udfald, har sin gode Grund.

Det var uden Tvivl især i Skialm Hvides Æt, at Mindet om dette Tog var blevet bevaret; hvorfor ogsaa Sörövernes Pinsler udtrykkeligen erindredes som Mindet om en tilfredsstillet Blodhevn. Dette Tog er imidlertid det eneste vendiske under Eriks Regiering, om hvilket Saxo veed noget at fortælle.

Noget mere om de vendiske Krige findes i Knytlingasaga, der udförligen beskriver et Tog, Erik gjorde mod Venderne, og dog fortælles her saare lidet, naar Sagaens Beretning behörigen bliver sigtet. Det er, som ovenfor blev bemærket, aldeles falsk, at Keiser Henrik havde frataget Kong Erik hans Deel af Venden, og at Kongen derefter havde bekriget Keiserens Lehnsmænd. Men det kan heller ikke være den vendiske Kong Henrik, som Erik bekrigede, thi Folket i hans Land beskrives som Hedninger; desuden blev Kong Henriks Land aldrig nogen dansk Provinds, og den slaviske Krönike kiender intet til en saadan Krig. Sagaens Fortælling beroer paa Versene af den samtidige Skiald Markus, og man kan see, at Sagaskriveren ikke har kiendt andet til Krigens Gang, end hvad han af disse Vers har udledet. Men som sædvanligt indeholder denne Skialdesang ingen bestemt Angivelse, men ikkun almindelige Digterudtryk paa Kamp og Seier. Saa meget kan udledes af disse Vers, at Erik kom fra Sönden, altsaa fra sin Romerreise, da han straffede Venderne for deres Frafald, at han selv anförte sin Hær, at han seirede i blodige Slag, hærjede Landet, tvang Borge til at overgive sig, og vandt sin Arv tilbage. Sandsynligviis har den islandske Skiald derved

tænkt paa Julin eller det gamle Jomsborg. Men dette Tog er et ganske andet, end det Saxo har beskrevet, thi Sagaens Fortælling viser, at Erik da flere Aar havde været Konge, Saxo taler om et Tog i Begyndelsen af hans Regiering; hint Tog varede meget længere end dette, i hint bleve Erobringer giorte, i dette ei. Knytlingasagas Beretning tiener til at bekræfte den Yttring af Saxo, at Venderne bleve under Eriks Regiering ydmygede ved flere Krigstog. Men det er aldeles vilkaarligt, naar Suhm henfører nogle af Markus's Vers til det første Tog, og andre til det andet; thi det er öiensynligt, at Skialden kun har be-siunget et Tog. En Bulle af Pascal den Anden tillægger Erik Titel af Slavernes Konge.

Saxo omtaler Oprettelsen af den nordiske Erkebispstol kortere, end man af en Klerk kunde have formodet. Han havde ikke berört de første Skridt desangaaende, hvilke allerede Svend Estrithsen maa have giort ifølge Gregor den Syvendes Brev til denne Konge. Saxo anförer blot den nærmeste Anledning, nemlig Biskop Liemars intetsigende og falske Beskyldninger, ifølge hvilke han havde truet Kongen med Bansættelse. Hvilke disse Beskyldninger vare, siges ei; netop fordi de vare ubetydelige og grundlöse, ere de ikke blevne optegnede. Hvad nyere Historie-skrivere i denne Henseende have giettet, er baade vilkaarligt og usandsynligt. Hvitfeldt mener, \*) at den grusomme Straf over de vendiske Fanger havde vakt Erkebispens Fortörnelse \*\*).

---

\*) 1 D. S. 93 Fol. Udg.

\*\*\*) Suhm Hist. af Danm. 5 D. S. 35 vil, at Krantzius först havde yt-tret denne Mening, hvilket er urigtigt. Krantzius anförer blot i

Men havde ogsaa Erkebispens villet taget sig af de hedenske Sörövere, var der ingen Grund til derfor at bansætte Kongen, som ei havde været med paa Toget. Den Bremiske Krönike \*) vil, at Kongen var bleven bansat for sit utugtige Levnet, men dette var neppe nogen Grund til Bansættelse, da Kongen ikke levede i noget mod de canoniske Love stridende Ægteskab, og hans fromme Gemalinde vist ikke har klaget over ham. Imidlertid kan gierne dette have været et gammelt Sagn mellem de bremiske Klerke, hvilke uden Tvivl gierne vilde udhæve den Konges Svagheder, som havde skilt deres Erkebisp ved den störste Deel af sit Stift. En nyere Forfatter har giettet paa, at Svend beskyldtes for at have tiltaget sig Ret til selv at give Bisperne Investitur \*\*). Denne Beskyldning havde Saxo vel neppe kaldt intetsigende. Endelig mener Suhm, \*\*\*) at Bothilde muligen kan have været Eriks Sösterdatter, men saa havde ifölge de canoniske Love Bansættelsen været gyldig, og en gavnlig Dispensation var bleven nödvendig, til hvilken ikke findes noget Spor.

Disse Stridigheder med Erkebispens maatte foröge Eriks Attraae efter at erholde en Erkebispestol i Riget selv, og foranledigede ham til at foretage en Romerreise. Saxo fortæller först,

---

hans Dania S. 99 at der var en Aarsag, hvorfor Erkebispens vilde bansætte Kongen, og netop han kan ikke have meent, at denne skulde have ligget i Grusomheden mod Venderne, da han selv siger, at Kong Erik ei var med paa Toget.

\*) See Hvitfeldt anf. Sted.

\*\*\*) Slangendorp oratio de religione p. 139.

\*\*\*) Hist. af Danm. 5 D. S. 131.

at Erik for at Erkebisen ikke skulde udføre den Bansættelse; hvormed denne havde truet ham, skyndte sig til Rom, hvor han erholdt Ret i alle Punkter; dernæst, at Kongen atter var draget til Rom, for at faae en ny Erkebispestol oprettet, og at han derved havde udvirket, at Løfte derom var bleven ham givet. Denne dobbelte Reise til Rom finder vel et Slags Medhold i hvad der fortælles i Conciliesamlingerne, at Urban 2 med største Venlighed havde modtaget den danske Kong Erik, som havde appelleret mod den schismatiske Erkebiskop Liemars Fornærmelser \*). Men deels kan denne Efterretning være hentet fra Saxo, deels kan der ved Appellationen ligesaavel forstaaes noget skriftligt, som noget mundtligt. Desuden kunde det ikke være Urban den Anden, Erik tvende Gange besøgte, da Erik ved den første Reise var tilstede paa Kirkeforsamlingen i Bari, som begyndte i October 1098, men Pave Urban den 2 døde i Juli 1099, og dette Mellemrum synes for kort til, at i dette en dansk Konge kunde foretage tvende Romerreiser, i den Tidsalder heel vidtløftige Foretagender. Knytlingasaga taler kun om een Romerreise, men den Omstændighed, denne Forfatter anfører, nemlig at Kongen først var reist igiennem Rom til Bari, hvor Kirkeforsamlingen holdtes, og derpaa var vendt tilbage til Rom, kan maaskee have foranlediget Saxo til at giøre Kongens tvende Besøg i Rom til tvende Reiser til Rom.

Det varede endnu en Tid inden den romerske Curie opfyldte det givne Løfte. Erik sendte derfor efter Saxos Beretning nok et Gesandtskab til Rom, hvilket bevirkede, at Cardinal Al-

---

\*) Labbei concilia. Venetiis vol. 12 p. 711.



berik blev sendt som Legat til Danmark, og han erklærede Biskop Ascer i Lund baade for sin Persons og sit Bispesædes Skyld at være bedst skikket til at være Erkebiskop i Norden. Uden Tvivl har Ascers Forbindelse med den meget formaaende Anselm af Canterbury, der var tilstede paa Forsamlingen i Bari, bidraget til, baade at den hele Sag gik igiennem, og at Bispesædet blev i Lund. De Forsög, den bremiske Erkebiskop gjorde paa at gienvinde sin tabte Myndighed, omtaler Saxo ikke.

Da allerede de vendiske Krige korteligen vare omtalte; havde Saxo, som forbigaaer Hellig Knuds höitidelige Skrinlægelse Aar 1101 samt de tre nordiske Kongers Sammenkomst ved Konghelle, intet videre at berette om Eriks Regiering, end hans Pillegrimsreise og sammes Anledning. Med Hensyn til denne siger Svend Aagesen blot, at det var efter Tidsalderens almindelige Skik at Kongen tog Korset. At han og de andre Krönikeskrivere intet melde om Anledningen til Valfarten, kunde være for Kortheds Skyld, men, at der heller ikke findes noget derom i Knytlingasaga, viser, at det maa have været dens Forfatter ubekiendt. Saxo er den eneste, som fortæller, at Anledningen til denne Jorsalsfærd var, at Kongen derved vilde forsone et Mord, han i en bevidstlös Tilstand havde begaaet. Dette er i sig selv rimeligt, thi hvis det blot havde været Tidsalderens Stræben efter at gienvinde Palæstina, der ogsaa havde betaget Kongen, vilde han uden Tvivl have gjort et Korstog og ingen blot Valfart. At Toget var en Valfart, kan sluttes af, at Følget ikke var talrigt, at Dronningen var med, og at Reisen gik over Land. Til en saadan Valfart maatte der være en særegen Bevæggrund, og denne hentes med Rimelighed fra Trang til at

sone en begangen Synd, hvorved efter Tidsalderens Sæder Tanken snarest henledes paa et Mord. Ligesom Eriks Ætmand, Knud den Mægtige, i Fuldskab havde begaaet Mord, og siden derfor paalagt sig selv Böder, kunde det samme efter Tidsalderens Sæder hænde Erik.

Men Saxo vil ikke, at Mordet skal være begaaet i Fuldskab. En Citharspiller, som paastod ved sin Kunst at giøre sine Tilhørere rasende, skal have vakt Kongens Nysgierrighed, og være bleven af denne nödt til at aflægge en Pröve paa sin Færdighed. Efter at et Par Forsigtighedsregler vare blevne tagne havde Musikeren först vakt Glæde, siden Sorg, tilsidst Raserie, i hvilket Kongen, der var saa stærk, at han ikke kunde holdes, havde dræbt fire af sine Mænd. Vossius og efter ham Gram \*) yttre i Anledning heraf, at Saxo her som oftere i sin Historie havde anbragt Træk, som han andensteds havde læst, og at navnlig en Anecdote, hvilken Plutarch fortæller om Alexander den Store og Antigenides var bleven anvendt. Men hvad den almindelige Beskyldning angaaer, kan allerede den Bemærkning være nok til at giendrive samme, at naar Saxo slet ikke, hvilket i det Foregaaende ved mange Exempler er bleven beviist, tager Hensyn til fremmede Skribenter, endog hvor han med Föie kunde have benyttet dem, er det langt mindre rimeligt, at han vilkaarligen skulde af dem have laant Træk for at udsmykke sin Historie, især om de Tider, hvilke laae hans egne saa nær. Intetsigende er fremdeles den Indvending af Vossius, at i hiin Tidsalder Tonekunsten ikke var bragt saavidt, at den kunde have

---

\*) I Noterne til Meursens p. 228.

frembragt slige Virkninger; thi disse beroe uden Tvivl mere paa Tilhörerne end paa Musikeren. Tonernes Magt vil snarere vække heftige Følelser hos halvciviliserede Mennesker, end hos de Forfinede. Imidlertid er det ikke at negte, at Fortællingen seer ud til at være udsmykket, og naar den halv beruste Konge, hvis Sind maaskee ved vild Strengelæg endnu mere var bragt i Oprør, havde begaaet Mord paa Uskyldige, er det rimeligt, at Folkets Kierlighed til ham har havt Indflydelse paa Rygtet om denne Ulykke, og giort alle tilbøielige til at ansee det som en Følge af Tonernes magiske Kraft. Denne Forestilling var ikke fremmed for Norden. Det hedte \*) om Hother, at han ved sin Lyre kunde vække, hvilke Lidenskaber han vilde. Der gaves under Hedenskabet tvende Slags Hexekunster; det ene forbundet med Kogning kaldtes Seid, det Andet forbundet med Sang kaldtes Galder, men Sang og Strengelæg vare som oftest forbundne. Man har et gammelt Sagn om Thorleif Jarleskiald, som for at hevne sig paa Hakon Hladejarl skal saaledes have siunget for ham, at det blev mørkt i Hallen, Sværdene kom i Bevægelse, og mange bleve dræbte. Troen paa magiske Kunster taber sig kun meget langsomt. De Danske kunne derfor gierne have fundet det rimeligt, at forklare deres gode Konges blodige Daad ved at en Tryllesang havde forhexet ham.

Saxo fortæller, at da Kongen havde paa Viborg Thing kundgiort sin Beslutning at reise til det hellige Land, var Folket bleven dybt bevæget, og havde tilbudt Trediedelen af sin Formue for at kiøbe Kongen fra sit Løfte. Knytlingasaga melder

---

\*) Saxo lib. 3 p. 39.

intet herom; men et saadant Tilbud passer godt med at Valfarten skulde være Bod for et begangent Mord; thi for et Mord kunde efter Datidens Retsbegreber bödes med Penge, og hvad Summens uforholdsmæssige Størrelse angaaer, da maa Tilbuddet betragtes som det öieblikkelige Udbrud af Fölelsen, der ikke beregner. Et saadant Træk af Folkets Kierlighed til dets Konge maatte med Fornöielse mindes blandt Folket selv.

Baade Saxo og Knytlingasaga ere enige i, at Kongen udnævnte sin ældste Frillesön Harald, der alt var voxen, til at styre Riget i sin Fraværelse. Angaaende den yngste Frillesön Erik ere de uenige, da Knytlingasagas Forfatter siger, at Kongen tog ham med sig, Saxo, at han blev tilbage under Formynder. Angaaende Kongens eneste ægte Sön Knud, siger Saxo, at han erholdt den mægtige Skialm Hvide til Formynder, Knytlingasaga, at Kongen havde skienket ham Hertugdömmet Slesvig, derhos anbefalet ham til sin Broder Niels; Helmold, at han havde taget Eed af Niels, at denne skulde overlade Sönnen Riget, naar han blev myndig. Helmolds Beretning er troværdigere, end Knytlingasagas. Det er ikke rimeligt, at Knud kunde som Barn have faaet Hertugdömmet Slesvig, og at dette skulde være bleven ham forbeholdt, naar han blev ældre, strider imod Maaden, hvorpaa han siden erholdt det, nemlig fordi ingen anden skiötede om det, og han selv derfor havde erlagt en Sum Penge. Derimod er det rimeligt, at Erik havde önsket, at hans eneste ægte Sön maatte efter ham blive Konge, og at han i den Henseende havde anbefalet ham til den Broders Varetægt, om hvem det var rimeligt, at han vilde komme til at forestaae Regieringen. Heraf kan og forklares baade, hvorfor Kong Niels, som var mere

svag end slet, lod Prinds Knud opdrages ved sit Hof, og hvorfor Nielses Søn, Magnus, saa ivrigen søgte at rydde Knud af Veien, da han ved ham saae Veien til Thronen at være spærret.

Erik Eiegod reiste ifølge Saxo over Rusland til Konstantinopel. Gram mener vel \*) at Reisen skulde være gaaet over Tydskland, men uden at angive Grund derfor. Knytlingasaga siger det ikke; Veien til Konstantinopel gik for Nordboerne i Almindelighed over Rusland. Hvis Kongen var fra Italien kommen til Konstantinopel, havde han ikke behövet Skibe af den græske Keiser, de samme, som havde bragt ham derhen, kunde have bragt ham videre.

Saxos Fortælling om Eriks Ophold i Konstantinopel stemmer overeens med Knytlingasagas, og svarer til det, vi vide om Keiser Alexius. Det var et Træk af hans sædvanlige Mistænksomhed, at han lod Speidere udforske, hvad den fremmede Konge sagde til dem af hans Undersaatter, hvilke hörte til den keiserlige Livvagt. Det var en Følge af den byzantinske Forfængelighed, at Hoffet viste sin hele Pragt for den nordiske Fyrste, og gjorde ham rige Foræringer. Alexius's Datter Anna Komnena nævner i sin Historie ligesaalidt den danske Kong Erik, som den norske Kong Sigurd; men den stolte Keiserdatter har vel indbefattet begge under den Skare af Konger og Fyrster, som fra de celtiske Lande besøgte hendes Fader. \*\*) At det Pallads, Keiseren havde indrömmet Kong Erik, siden af Ærefrygt for ham ei blev beboet, er en af de sædvanlige Overdrivelser,

\*) I hans Noter til Meursii hist. p. 227.

\*\*) Suhms Forbedringer i den Danske Hist. S. 166.

Nordboerne tillode sig, naar de fortalte om Myklegaard. Saxo omtaler det Guld, Kong Erik erholdt til Gave af Keiseren, men han giør det dog ikke til en halv Læst, som Forfatteren af Knytlingasaga, og melder ogsaa om de Gaver, venteligen af Pelsværk og Hvalrostand, Erik skienkede Keiseren.

Om Kongens Død paa Cypern kort efter Afreisen fra Konstantinopel anfører Saxo, at Kongen havde befalet, at man skulde begrave ham i den største By paa Cypern, og tillige havde forudsagt, at Ligene paa Öen, som ellers bleve kastede ud af Gravene, da skulde faae Ro, naar man havde opfyldt hans Befaling, og at hans Spaadom var gaaet i Opfyldelse. Denne Fabel er opkommen af de vidunderlige Følger, man tilskrev Keiserinde Helenes Ophold paa denne Öe, da hun med Christi Kors vendte tilbage fra Palæstina. Villibrand af Oldenborg, som drog til det hellige Land 1211 fortæller \*) at Diævlene kastede de begravede Lig op af Jorden, og bar dem tilbage igien til Husene, indtil Keiserinden ved det hellige Korses Hielp befriede Öen fra denne Plage. Man seer heraf, at ligesom Nordmændene overførte paa Harald Haardraade og Sigurd Jorsalafar flere Anecdoter, hvilke om fremmede Fyrster vare i Omløb, have de Danske giort det samme ved Erik Eiegod. Saxo fortæller at ogsaa døde Dronningen paa denne Reise. Biskop Robert af Elgin beretter, at hun blev begravet i Josaphats Dal. Dette havde Saxo neppe forbigaaet, hvis han havde vidst det; man kan altsaa slutte heraf, at han ikke har kiendt denne Forfatter.

Hvad Saxo tilføier i Slutningen af 12te Bog om Nielses Valg, læses allene hos ham, men bærer Troværdighedens Præg.

---

\*) Leonis Allatii Synimicta p. 143.

Ved at sammenligne Saxos Efterretninger med Knytlingasagas seer man, at Saxo har været meget nøiere underrettet om disse Begivenheder, end Sagaens Forfatter. Saxos Skildring af Harald Kesias slette Opførsel forklarer, hvorfor denne ei kom i Betragtning ved Kongevalget, og bekræftes ved Haralds senere Liv. En medvirkende Grund til at Niels blev valgt, som Saxo har forbigaaet, anföres af Biskop Robert af Elgin, at nemlig Niels, da der viste sig et Parti for Knud, Kong Eriks Sön som endnu var et Barn, seirede ved Bestikkelser. \*)

### TRETTENDE BOG.

Kong Nielses ni og tyve Aars Regiering optager den trettede Bog af Saxos Værk. Man mærker, at Historien rykker nær hans egne Tider, og at han skriver om hvad han af Fædrenes mundlige Beretninger selv kan have erfaret. Fortællingen bliver mere sammenhængende, og i det Hele langt omstændeligere end det, vi noget andet Sted kunne læse om disse Begivenheder. Vi skulle derfor i det Fölgende ikke opholde os ved hvert enkelt Træk, men deels i Almindelighed sammenligne Saxos Beretninger med de andre Forfatteres, i det vi især lægge Mærke til de Steder, hvor han afviger eller synes at afvige fra de Övrige, deels stræbe efter ved indvortes Kiendetegn at bestemme den Aand, hvori han selv har opfattet Begivenhederne.

Saxo begynder med at fortælle om Kong Nielses simple Levemaade, hans Giftermaal, Gemalinde og Börn. Derpaa gaaer

---

\*) Langebek Script. vol. 4 p. 258

han til at fortælle den Krig, som Kongen fremkaldte med den vendiske Kong Henrik ved at holde hans fædrene Arv tilbage. Vel omtales ikke denne Krig af Hermoldus, men den kan forenes med denne Historieskrivers Beretninger, og bærer i sig selv Troværdighedens Præg. Man har villet finde en Urigtighed i at Kong Henrik skulde ved sine Streiferier have gjort Landet mellem Elben og Slesvig blottet for Mennesker, da den vendiske Konge netop stod i god Forstaaelse baade med Greven af Holsteen og med Ditmarskerne. Men Saxo kan ved at nævne *interjectam Albiæ Slesvicoque provinciam* have forstaaet et vist District, som den danske Konge der kan have eiet f. Ex. omkring Reinholdsborg \*), uagtet den övrige Deel af Landet var i Andres Besiddelse. Dette uheldige Tog mod Venderne knytter sig desuden til den Omstændighed, at Jarlen i Slesvig, Eilif, der ogsaa forekommer hos Snorre \*\*) blev afsat, og at Landet, uden Styrer, ödelagtes saavel ved Fiendernes idelige Anfald, som ved den stigende indvortes Usikkerhed, hvilket igjen foranledigede, at ingen uden den tappre Knud Lavard vilde paatage sig at være dette Landskabs Styrer. Svend Aagesen nævner disse ödelæggende slaviske Anfald.

At Saxo ved denne Leilighed omtaler en Mand af höieste Byrd, der gjorde fælleds Sag med Stimændene, sigter neppe til, hvad Suhm antager, Harald Kesia, thi denne rövede i Siælland og ikke i det Slesvigske, men angaaer nok den samme Tildra-

---

\*) See en Afhandling af Karstens i Schlesvig-Holsteinische Anzeigen 1751 No. 48.

\*\*) Sigurd Jorsalafars Saga Kap. 14.



gelse som Biskop Robert \*) og Helmold \*\*) berøre: at nemlig Knud Lavard havde fanget en Röver, som beraabte sig paa, han var af kongelig Byrd, og derfor blev hængt i en Galge höiere end de Andres.

Alt det Övrige, der skete under Nielses Regiering, dreier sig om Knud Lavard, hans Bedrifter, hans Död og Heynen for samme. Den ædle Fyrstes Levnet er især bleven beskrevet af tre gamle Forfattere, foruden Saxo, af den skotske Biskop Robert, af hvis Skrift dog ikkun Udtog ere tilbage, af Forfatteren til Knytlingasaga, og af Helmold i den slesviske Krönike. Hans Navn forekommer desuden i adskillige Annaler og Legender. Sammenligner man de tre udförligere Efterretninger om Knud Lavard, vi ubeskaarne have tilbage, vil man finde, at Helmolds er den korteste og paalideligste, dog ikke aldeles uden Feil. Saxo er fuldstændigst og i det Hele bedst underrettet, Knytlingasagas Fremstilling indeholder de fleste Urigtheder.

Denne Sagas Forfatter, som nu engang havde forvexlet den vendiske Kong Henrik, en Dattersön af Svend Estrithsen, med den tyske Keiser Henrik den Femte, havde nemlig dannet sig et aldeles vrangt Begreb om Knud Lavards Forhold til denne Henrik og om Maaden, hvorpaa Knud blev Slesvigs Hertug, hvoraf end videre fölger, at alle de Samtaler, han anförer imellem Hertugen og denne tyske Keiser, maae være opdigtede.

---

\*) Langebek Script. rer. Dan. vol p. 4 253.

\*\*) Chronica Slavorum p. 119 jävnför Langebek vol. 4 p. 242.

Helmold fortæller, at Knud Lavard blev fyrsteligen opdraget ligesaavel som Kong Nielses egen Søn Magnus, \*) at han, næsten voksen, havde af Frygt for Farbroderens Efterstræbelse, begivet sig til Lothar, hvilken dog ikke endnu var Keiser, som Helmold kalder ham, men Hertug i Saxen, og at han efter at have opholdt sig der i flere Aar, var vendt tilbage til Kong Niels, var af ham bleven godt modtaget, og havde erholdt Hertugdømmet over Danmark.

Da Saxo ikke fortæller noget om Knud fra den Tid af, han var bleven hensat til at opfostres hos Skialm Hvide, indtil han fremtræder i Nielses vendiske Tog, kan Knuds Ophold hos Hertug Lothar, som bestyrkes ved hans paafølgende Forhold til ham som Keiser, gierne bestaae med Saxos Efterretninger. Den vendiske Krig kan have været en beqvem Anledning for den krigeriske Fyrstesøn til at forlige sig med sin Farbroder. Saxo fortæller en rimelig Anledning til at Knud blev forlehnet med det af udvortes og indvortes Fiender plagede Slesvig, som trængte til en krigerisk Styrer, men det er ikke rimeligt, som Helmold fortæller, at Knud efter den Spænding, der en Gang havde fundet Sted imellem Kongen og ham, skulde være bleven udnævnt til Rigets Hertug eller Jarl, hvorved han var bleven Anfører for den hele danske Hær.

Fortællingen om Knuds Krig med den vendiske Kong Henrik og deres paafølgende Venskab findes allene hos Saxo, men

---

\*) Dog siger Helmold ikke, at Knud blev opfödt ved Nielses eget Hof, hvilket Suhm antager. Dansk Hist. 5 D. S. 146.

synes aldeles paalideligt, med Undtagelse af Henriks Testament, hvorved denne skulde have overdraget Knud sit Rige, og forbigaaet sine egne voxne Börn. Dette Sagn er uden Tvivl blot foranlediget ved de Danskes Bestræbelse for at sætte Knud Lavards Adkomst til hans Rige i Venden i et bedre Lys. Af Helmolds Beretning sees, at Henrik efterlod tvende Sønner, som strax efter Faderens Död begyndte at kæmpe mod hinanden, og efter at disse om föie Tid vare blevne dræbte, havde Knud for en betydelig Sum kiöbt af Keiseren Kongetitlen over Riget, og derpaa med væbnet Haand sat sig i Besiddelse deraf.

Nogen Uoverenstemmelse findes og mellem Helmold og Saxo i Henseende til hvad der nærmest fremkaldte Hadet imod Knud. Helmold nævner et Möde i Slesvig, hvorved Knud skulde være fremtraadt paa Thinget i den obotritiske Kongedragt, og ved saaledes at ville giöre sig til Kong Nielses Lige, have paa draget sig hans Söns dödelige Had og dennes Moders, Dronning Margaretas Forbittrelse. Hvad Helmold siger om Dronningen, strider imod, hvad Saxo fortæller om hende, som den, der indtil sin Död mæglede Fred, og endnu paa sit Yderste formanede til Enighed; med mindre man vil forstaae de Ord, Helmold lader hende sige til sin Sön paa Thinget, om at han herefter maatte ansee Knud for sin Dödsfiende, for en öieblikkelig Opbrusning, hvilken Dronningen siden selv havde fortrudt. Men med Föie kan man spørge: hvorfra vel Helmold kunde vide, hvad Dronningen havde hvisket sin Sön i Öret. Netop et samtidigt Rygte kunde let falde paa at tillægge Dronningen en Yttring, der maatte synes at ligge hende nær baade som Moder og som Dronning, men hendes stille Virksomhed til at formilde

Gemytterne, var af den Beskaffenhed, at den först med Tiden kunde blive ret kundbar.

Fremdeles kunde det synes, som at, hvad Helmold fortæller om, hvorledes Knud viste sig i Slesvig i Kongedragt, strider imod de Ord, Saxo lægger Knud i Munden i den Forsvarstale, han lader ham holde paa Thinget. Men begge Dele lade sig forene. Knud siger: at hans Folk kaldte ham Herum, hvorved han uden Tvivl mener Lavard, et Tilnavn han bar i levende Live \*), og at Slaverne kaldte ham Dominum, sandsynligviis Knees. Knud negter ikke, at han havde faaet Kongeværdigheden af Keiseren, thi der spurgtes kun om, hvorledes han lod sig kalde, og nu kunde han endog anføre det, som en Slags Beskedenhed, at han lod sig kalde Lavard og Knees ikke Konge. Men da vistnok Adskillige, i det Mindste af de Tydske, kaldte ham Konge, tilføier han endnu, at han selv under denne Forudsætning stod paa det samme Punkt, som Kong Nielses egen Søn, Magnus, der i Gothland var Konge, i Danmark sin Faders Vasal. Det var overeensstemmende med denne Tale, at Knud kunde den ene Gang vise sig som Obotritisk Konge og Nielses Lige, den anden Gang, som den danske Konges Vasal holde Stigböilen for ham. Saxo angiver ikke, naar og ved hvilket Thing hin Tale holdtes, men blot at det lykkedes Magnus nogen Tid derefter igien at vække sin Faders Mistanke imod Knud. Helmold bemærker kun, at det var efter Mödet i Slesvig, at Folkeforsamlingen holdtes, hvori Kongen og Knud Lavard bleve forligte, men at dette Forlig snart ved Magnus's

---

\*) Langebek Script. vol. 4 p. 231.

Kunstgreb blev brudt. Knytlingasaga omtaler et Giestebud, Knud gjorde for sine Frender i Hedeby, hvorefter disse indbøde ham til det Julegilde, under hvilket han dræbtes. At Knuds Gemalinde skulde, som Sagaen beretter, have været i Rusland imedens Knud blev dræbt, strider baade imod Saxos og Helmolds Yttringer, og er i sig selv lidet troligt. Suhm mener vel, at Knuds Søn, der blev født en Uge efter Faderens Mord, ikke kunde være bleven kaldet Valdemar, hvis Moderen havde været underrettet om sin Mands Død, da hun i dette Tilfælde maatte have villet opkalde Manden; men gierne kunde man tænke sig, at Knud havde allerede bestemt Barnets Navn, og at hans Gemalinde ikke har villet fravige hans Villie.

Biskop Robert har nævnet forskellige Forsøg, Magnus gjorde paa at myrde Knud, hvilke de andre Forfattere forbigaae. Mordet selv fortælles udførligst hos Saxo og i Knytlingasaga, men Sagaen feiler i at lade Ringsted være den By, hvorfra Knud reed ud til Harrested, thi baade Biskop Robert og Saxo sige, at det var Roskilde. De særskilte Omstændigheder, hvilke begge Forfattere fortælle at have tildraget sig ved Mordet, kunne for det Meste forenes med hinanden. Begge fortælle, at Knud yttrede i Skoven sin Forundring over, at Magnus var i Harnisk. Knytlingasaga lader ham svare, at han maatte gaae i Harnisk, fordi han ikke var saa vennesæl som Knud. Saxo lader Magnus svare, at han var bevæbnet, fordi han vilde overfalde en Bondes Gaard. Dette sidste Svar synes at have været det rette, thi det har noget mere

særeeget ved sig, "hvorimod Sagaen lægger Magnus i Munden, hvad enhver kunde formode at han havde svaret.

Saxo anfører ikke, under hvilket Paaskud Magnus lokkede Knud i Skoven. Knytlingasaga siger, at Magnus havde lovet at overlade Knud 40 pantsrede Ryttere, hvilke skulde møde i denne Skov. Kun i det Punkt afvige Sagaen og Saxo fra hinanden, at Saxo lader Knud nedhugges af Magnus, förend denne endnu fik uddraget sit Sværd, hvorimod Sagaen lader ham slaaes med en stor Overmagt, og föier til, at han efter de Flestes Sigende blev dræbt af Henrik Skateler. Dette synes ikke at stemme med det store Had, som Knuds Mord vakte netop imod Magnus. Det kan dog forenes med Saxos Beretning, naar man fölger den Siællandske Krönike, som lader Magnus klöve Knuds Hoved, og Henrik i det samme giennemboere ham med en Landse \*). I det Udtog, vi have af Biskop Roberts Fortælling om Knud, anføres, at han i Henseende til Knuds Mord afviger fra Saxo, men der tilföies ikke hvorledes. Baade Saxo og Knytlingasaga ere enige i at fortælle, hvorlunde en Kilde fremqvældede paa Stedet, hvor han var bleven dræbt. Knuds Mord opvakte en Borgerkrig, som vedvarede under Nielses hele övrige Regiering. Nogle af denne Krigs vigtigste Begivenheder findes optegnede i Annalerne. Den omtales udförligen af Helmold, i Knytlingasaga og af Svend Aagesen, fuldstændigst og paalideligst er Saxo. Den-

---

\*) Langebek Script. vol. 2, p. 611.

nes Beretning om hele Krigens Gang bestyrkes nemlig, saavel ved Begivenhedernes naturlige Sammenhæng, som ved Annaler-nes Vidnesbyrd. I det de andre Forfattere, ved at udhæve enkelte Punkter, i et og andet afvige fra Saxo, tiene de samtlige til at bestyrke hans Udsagn, ved at vidne for ham imod hinanden.

Saxo fortæller Krigens Gang saaledes. Da Knuds Venner strax efter Mordet havde oprørt Folket, var Kong Niels bleven tvunget til at landsforvise Magnus. Men da han alligevel kort efter havde tilbagekaldt Sönnen, havde Erik, Knuds Halvbroder, begyndt Krigen ved et Indfald i Jylland, hvor han var bleven overlistet af Ribe Biskop og hans Hær slaget. Derpaa var han gaaet tilbage til Siælland, havde antaget Kongetitel, anraabt Keiser Lothar om Hielp, og mödt ham med en Flaade i Slesvig, hvor Niels og Magnus havde samlet en stor Hær af Jyder. Keiseren havde ved Penge og Löfter af Magnus ladet sig bevæge til at drage sig tilbage. Magnus havde derpaa tilföiet Hertug Adolf, der skulde dække Tilbagetoget, et Nederlag. Erik forlod nu Slesvig, for at begive sig til Öerne, hvor han holdt Bryllup med den norske Kong Magni Stedmoder. Det fölgende Aar gjorde den jyske Hövding Christiern Opstand i Jylland til Fordeel for Erik, men blev fangen. Erik havde imidlertid overrumplet Magni Flaade ved Seierö, men da han i Tillid til Christierns Bistand landede i Jylland, og denne imidlertid var overvundet, blev ogsaa Erik slaget. Derpaa forlodes han af sin egen Broder Harald, og maatte med Anstrengelse erobre dennes Borg

ved Roskilde. Det tredie Krigsaar landede Niels med en stor Hær i Siælland, og sløg Erik aldeles ved Værebros, saa han maatte flygte til Norge, hvor Kong Magnus först modtog ham vel, men siden holdt ham fangen, saa at han ved List maatte see til at undslippe. I Lolland fandt Erik sine Tilhængere i Bevægelse, han indtog Lund ved Juletid og i Krigens fierde Aar vandt han det afgjørende Slag ved Fodvig, kort efter hvilket Kong Niels dræbtes i Slesvig.

Helmold opholder sig kun ved de Begivenheder, hvilke tildroge sig ved den holstenske Grændse, og fortæller först, hvorledes Keiseren med en stor Hær havde nærmet sig Slesvig og havde erholdt Hylding af Magnus, dernæst hvorledes Magnus havde slaaet den holstenske Hertug Adolf, der vilde komme Slesvig til Hielp. Men disse Begivenheder adskiller Helmold ved flere Aars Mellemlum; thi han fortæller, at Erik först efterat Keiseren havde trukket sig tilbage havde grebet Vaaben, og, efter at have tabt forskiellige Slag, var flygtet til Slesvig, hvorfra han, efterat Isen var gaaet op, havde taget sin Tilflugt til Skaane og der Pintsedag vundet det afgjørende Slag ved Fodvig. Men denne Fremstilling af Begivenhederne kan ikke være den rigtige; först fordi den aldeles strider mod Saxo, hvilken som den omstændelige Fortæller maa vinde mere Tiltro end Helmold, der ikkun med et Par Linier beretter Krigens Gang i det Hele. Dernæst strider det baade imod hvad andre Forfattere antyde, og imod al Rimelighed, at Erik skulde have tövet med at göre Opstand, indtil Keiserens Tog var til



Ende. Endeligen stadfæstes Saxos Beretning aldeles ved de Roskildske Annaler \*), hvilke sætte Eriks Ophold i Slesvig før Slaget ved Seierö, og omstændeligen samt overenstemmende med Saxo fortæller Eriks Ophold i Norge, som noget der gik kort foran Slaget ved Fodvig.

En let begribelig Nationalforskiellighed mellem Helmolds og Saxos Fremstilling af Keiserens Tog er, at Saxo fortæller, at Keiseren blev bange for den danske Hærs Styrke, og Helmold, at den danske Hær blev bange for den tyske Hærs Tapperhed. Begge ere enige i, at Magnus maatte betale Keiseren en stor Sum Penge. Den Saxiske Annalist siger, at 4000 Mark bleve betalte; Albert af Stade, at baade Fader og Sön kom til Keiserens Leir. Naar nyere tyske Annaler berette, at Niels og Magnus havde tilbudt at tage Danmark til Lehn af den tyske Keiser, men at Lothar for ei at giöre Erik Uret, ei havde villet tage derimod, er det vistnok ligesaa urigtigt, som at det skulde have været blot med Hensyn til det obotritiske Rige, at Magnus blev Keiserens Lehnsmænd, thi af det obotritiske Rige eiede han intet \*\*). Det er unöiagtigt, at Saxo lader Hertug Adolphs Hær, som Magnus slog, udgiöre Bagtropperne af den keiserlige

---

\*) Langebek Scriptorum vol. 1 p. 384.

\*\*\*) Jevnför Gram in Meurs. p. 249 Suhms Historie af Danm. 5 D. S. 395-97.

Armee, men det var dog tydske Tropper, hvilke ligesom Keiserens Hær vilde hielpe det beleirede Slesvig, og som rykkede frem kort efterat Keiseren var draget tilbage.

Knytlingasaga siger, at lærde danske Böger omtale adskillige Slag mellem Kongerne Niels og Erik, hvis Udfald Sagaens Forfatter ikke kiendte. Heraf kan sluttes, först, at disse Böger maae have været blotte Annaler, thi ellers maatte Slagenes Udfald have være angivet i de samme Böger, hvori de bleve nævned, dernæst at Sagaens Forfatter selv kun har havt löselig Kundskab om Krigens Gang i det Enkelte. At denne Forfatter lader Erik være fraværende da Knud blev myrdet, kunde passe til at Saxo ikke nævner Erik blandt dem, hvilke först paa Thingene bragte Folket i Oprör. Derimod strider det med Saxos Beretning, at Knud skulde Dagen för han myrdedes være bleven modtaget af Erik paa hans Gaard ved Haraldsted, med mindre man vilde sige, at Knud gierne kunde være bleven beværtet paa Broderens Gaard, uagtet denne ei selv var tilstæde. Naar Sagaens Forfatter anförer, at der er skrevet, at det andet Aar efter Knuds Mord blev holdt et Slag paa Jalongshede, stemmer dette med en Deel af de Annaler, vi have tilbage og med Saxo. Men naar Forfatteren derpaa tilföier, at Kongerne eller deres Mænd holdte et Slag ved Fodvig i Skaane, og adskiller dette fra det sidste Slag ved Fodvig, da findes intet Spor herfil i vore Annaler, men i de islandske Annaler anføres denne aabenbare

Feiltagelse paa samme Maade. \*) At Erik to Aar efter Knuds Död skal have erobret Haralds Borg, stemmer overeens med Annalerne og Saxo, men Sagaen forvexler Borgen ved Roskilde med Byen selv, og naar den lader Erik i det Fölgende ödelægge Roskilde, da seer man, at Sagaens Forfatter maa have misforstaaet Annalerne, af hvilke adskillige anföre ved Aar 1134, at Roskilde blev plyndret, hvilket denne Forfatter urigtigen har tilskrevet Erik, hvis Venner Roskilde Borgere netop vare. Omstændeligere og paalideligere er Sagaen i at beskrive Slaget ved Fodvig.

Svend Aagesen kiender ikke andre Krigsbegivenheder end Slaget ved Fodvig og to andre Slag, hvori hans Fader og Farfader havde taget Deel. Det ene, Slaget ved Rönneberg, betegner han tydeligt ved at sige, at det var der, hvor Christiern blev fanget.\*\*) Slaget ved Onsild Bro maa være holdt i samme Aar, siden Harald Kesias Sön endnu den Gang fegtede ved Eriks Side. Det bliver altsaa det Slag, hvilket efter Saxos Beretning

---

\*) Langebek Script. 5 D. p. 52.

\*\*) Det er forunderligt, at den skarpsindige Langebek kan sætte Rönnebjerg i Skaane Script. vol. 1. p. 60, hvilket ikke passer med Historien. Der ligger et Rönbiereg i Jylland i Ribe Stift Gunding Herred. (See Suhms Historie 5 D. S. 406.)

Erik selv tabte i Jylland kort efter Seiren, han havde vundet ved Seierö. Naar ogsaa Svend Aagesen sætter Slaget ved Fodvig kort efter det nysanföerte, kan man deraf see, hvor lidet ogsaa denne Forfatter har i Sammenligning med Saxo været underrettet om Begivenhedernes Gang.

---